

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Vzdělávání dospělých

Vedoucí bakalářské práce:

Doc. RNDr. Vojtěch Stach, CSc.

Vypracovala:

Kamila Kubelová

2013

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne.....

Podpis: .....

Anotace

Cílem této bakalářské práce je nastínit problematiku vzdělávání dospělých, představit program Národní soustavy kvalifikací, který obsahuje přehled existujících možností na doplnění vzdělání a vytvořit návrh na formu závěrečných zkoušek rekvalifikačního oboru Kadeřník a jeho začlenění do této soustavy.

Klíčová slova

Rekvalifikace, Národní soustava kvalifikací, odborný výcvik, závěrečná zkouška rekvalifikačního oboru, kadeřník, kvalifikační standard, hodnotící standard, profesní a úplná profesní kvalifikace.

Annotation

The aim of this thesis is to outline problems of adult education, to introduce a program of the National Qualifications Framework, which contains an overview of existing possibilities to supplement education and to create a proposal to form the final examinations of retraining Hairdresser field and its integration into the system.

Keywords

Retraining (requalification), National Qualifications Framework, vocational training, final examination of retraining course, hairdresser, qualification standard, evaluation standard, professional and full professional qualifications.

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce *doc. RNDr. Vojtěchu Stachovi, CSc.* za inspirativní vedení při zpracování této práce a děkuji i za spolupráci všem, kteří mi poskytli informace potřebné k sestavení návrhu začlenění rekvalifikačního oboru Kadeřník do Národní soustavy kvalifikací.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Specifika vzdělávání dospělých	8
3. Motivy a bariéry ve vzdělávání dospělých.....	12
3.1. Motivace k učení	12
3.2. Bariéry ve vzdělávání	13
3.3. Učební atmosféra.....	15
4. Didaktické principy, formy a metody ve vzdělávání dospělých	16
4.1. Didaktické principy	17
4.2. Didaktické formy	19
4.3. Vybrané metody vzdělávání dospělých.....	23
4.3.1. Teoretické metody	23
4.3.2. Teoreticko-praktické metody.....	25
5. Postoje dospělých studentů ke vzdělávání	29
5.1. Dotazníkové šetření	29
5.2. Vyhodnocení dotazníku.....	30
5.3. Zjištěné závěry.....	36
6. Národní soustava kvalifikací.....	38
6.1. Rekvalifikační obor Kadeřník v Národní soustavě kvalifikací.....	40
6.2. Návrh na vytvoření závěrečných zkoušek obor Kadeřník	41
7. Závěr	50
8. Seznam literatury	51

Přílohy – Vzdělávání dospělých – ANONYMNÍ DOTAZNÍK

1. Úvod

Tato bakalářská práce je zaměřena na zjišťování důvodů, motivací a bariér dospělých studentů k návratu do škol, kteří mají za cíl rozšíření a doplnění jejich dosavadního vzdělání. Jsem učitelkou odborného výcviku na Soukromé střední škole v Jeronýmově ulici v Českých Budějovicích. Jako vyučující oboru **Kadeřník** se setkávám při výuce s dospívajícími i již dospělými žáky. Dospělí žáci na školu nastupují jako samoplátci z vlastního zájmu či jako nezaměstnaní na doporučení úřadů práce, jimž je studium hrazeno ze státních prostředků.

Díky dlouhodobému působení v učňovském školství na pozici učitele odborného výcviku jsem svědkem nejrůznějších životních příběhů svých studentů, ať dospívajících, tak i dospělých, a navíc jsem sama v tuto chvíli rovněž studentem. Proto jsem se rozhodla zvolit za téma své bakalářské práce právě problematiku vzdělávání dospělých.

Teoretická část popisuje existující možnosti vzdělávání pro dospělé. Rozlišuje tak náhradní školní vzdělávání a další vzdělávání, kam je zahrnováno další profesní **vzdělávání**, občanské vzdělávání, vzdělávání zájmové a rovněž i vzdělávání seniorů. Další kapitola pak popisuje didaktické principy, např. princip optimálního řízení, princip názornosti, princip přístupnosti a přiměřenosti, princip spojení teorie s praxí apod. Následuje prezentace didaktických forem, které se uplatňují při vzdělávání dospělých, a to formy prezenčního studia, studia kombinovaného, distančního, „blended learning“ „e-learning“ a formou sebevzdělávání.

Další kapitoly se věnují metodám vzdělávání dospělých. Jsou rozděleny na metody teoretické, kam patří zejména přednášky a seminář, a poté představuje metody teoreticko-praktické, zahrnující metody dialogické, konzultace, exkurze, koučink a workshop.

Samostatná kapitola je věnována motivům a bariérám, se kterými se lze setkat při vzdělávání dospělých.

Dále navazuje praktická část práce. Za účelem poznání motivace a problémů dospělých při jejich studiu jsem vypracovala dotazník. Dotazník byl zadán různým osobám, které navštěvují nějaký typ studia. V dotazníku odpovídají na nejrůznější spektrum otázek, proč se ke studiu rozhodli, zda byli nějakými okolnostmi nuceni studovat a zda se setkali s nějakými problémy, které před zahájením studia neočekávali. Získané odpovědi jsou zpracovány do přehledu.

Závěrečná kapitola představí projekt **Národní soustavy kvalifikací**, který předkládá souhrn existujících rekvalifikačních kurzů. Vzhledem k faktu, že v této soustavě dosud není uveden obor, v němž působím, předkládám mj. na podnět svého zaměstnavatele návrh na zavedení **rekvalifikačního oboru** Kadeřník do této Národní soustavy kvalifikací a rozpracovávám konkrétně podobu, v níž by se tento obor v soustavě nalézal.

Přínosem této bakalářské práce je jak poskytnutí přehledu motivací a bariér dospělých studentů, se kterými se setkávají při svém dalším studiu, tak i vytvoření návrhu na začlenění rekvalifikačního oboru kadeřník do Národní soustavy kvalifikací, z něhož mohou čerpat studenti i vyučující na ostatních školách.

2. Specifika vzdělávání dospělých

V České republice, stejně jako jinde ve světě, zhoršuje společenskou náladu problém nezaměstnanosti. Ta u nás dosahuje nyní hranice kolem 7 %. Ve srovnání s průměrem EU jsme na tom relativně dobře, ale situace je nestabilní, a tak mnoho lidí hledá nějaký způsob, jak si svou budoucnost zajistit. Jednou z možných reakcí na tuto potřebu zajištění a požadavkem doby je logicky i nutnost doplňování vzdělání.

Nejrizikovější skupinou z hlediska uplatnění na pracovním trhu jsou lidé, kteří mají jen základní vzdělání nebo jsou vyučení. Tito lidé mají šanci na zvýšení svého uplatnění, jestliže přistoupí na své další vzdělávání, či začnou navštěvovat nejrůznější kurzy, nebo si doplňují středoškolské vzdělání a podobně. Po úspěšně vykonané zkoušce, s uznávaným certifikátem či vysvědčením se jim otevírají další možnosti, jak oslovit různé zaměstnavatele, a tím zlepšit i svou mnohdy nelehkou situaci.

Jinou skupinou jsou lidé, kteří se chtějí vzdělávat sami, z vlastního zájmu bez nucení různými okolnostmi.

Ti všichni se pak ocitají ve vzdělávací instituci s různými očekáváními. Odlišnost těchto očekávání by pak měli mít pedagogičtí pracovníci vždy na paměti.

„Výrazným atributem současných společností, jak známo, je celoživotní učení, které má umožnit, aby se člověk mohl vzdělávat v různých fázích svého života a postupně zvyšovat či měnit svou kvalifikaci podle měnících se požadavků trhu práce a podle nároků každodenního života vůbec. Koncept celoživotního učení tak předpokládá, že se část dospělých v rámci tzv. dalšího vzdělávání, to je po nějaké časové prodlevě po skončení vzdělávání počátečního, bude vracet do různých vzdělávacích institucí či programů.... Pokud si ovšem chtějí zvýšit svoje dosavadní vzdělání o vzdělávací stupeň a získat o tom platný doklad, musí se vrátit do školních lavic – na některé střední škole, na vyšší odborné škole nebo na škole vysoké...“¹ [9, s. 46-47]

Studují tak nejen mladí, kteří školu často berou jako nepříjemnou nutnost, ale i ostatní věkové kategorie. Do školních lavic se proto vrací nejen zaměstnanci, kteří si potřebují rozšířit vzdělání, ale také nezaměstnaní, kteří dlouhodobě hledají pracovní uplatnění. Studiu

---

¹ *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice.* 1. vyd. Editor Milada Rabušicová, Ladislav Rabušic. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 339 s. ISBN 978-80-210-4779-2.

se věnují i rodiče malých dětí, kteří jsou na rodičovské dovolené, a v neposlední řadě i mnozí aktivní senioři, kteří mají možnost navštěvovat dokonce i tzv. Univerzitu třetího věku.

Jan Barták ve své knize uvádí, že „vzdělávání dospělých představuje celoživotní proces, umožňující člověku, držet krok se změnami v oblasti ekonomického, kulturního, společenského a politického života. Propojuje zájmy jedince se zájmy společnosti...”¹ [1, s. 10]

Dostupná literatura rozděluje vzdělávání dospělých do několika kategorií:

1. **Náhradní školní vzdělávání** – studující získává vzdělání, které by normálně absolvoval klasicky již ve školním věku a v období dospívání, tzn. v návaznosti na základní nebo střední školu (např. člověk s dokončenou povinnou školní docházkou se v dospělosti vrací do školy, aby se vyučil nebo vystudoval střední školu s maturitou)

2. **Další vzdělávání**

a) **Další profesní vzdělávání**

Získání prvního zaměstnání je teprve začátkem profesní dráhy. Ukončené školní vzdělávání není jeho koncem, nýbrž počátkem další etapy celoživotního vzdělávání – tzv. dalšího profesního vzdělávání. Jelikož jedním z požadavků doby je tzv. profesní mobilita, neboli schopnost měnit svou pracovní pozici, zaměstnání nebo dokonce i celkovou kvalifikaci. To představuje nutnost neustále se vzdělávat.

Nemusí se nutně vždy jednat o organizované kurzy, důležité místo má i sebevzdělávání člověka, získávání nových odborných informací aj. Hlavní formou dalšího profesního vzdělávání je v současnosti vzdělávání v kurzech, které jsou organizovány různými vzdělávacími institucemi.

Tomuto studiu se tudíž věnují osoby, které již dříve řádným způsobem dokončily své vlastní vzdělávání a později se z různých důvodů (nejčastěji pracovních a ekonomických) do škol vrací, aby si své znalosti rozšířily. Sem lze proto zahrnout kvalifikační studium, různé rekvalifikační kurzy, jazykové kurzy, školení apod.

---

¹ BARTÁK, Jan. *Jak vzdělávat dospělé*. 1. vyd. Alfa, 2008, s. 197. ISBN 978-80-87197-12-7,

b) Občanské vzdělávání

Občanské vzdělávání představuje výchovně-vzdělávací aktivity, které umožňují občanům, aby se informovaně a aktivně mohli podílet na spravování veřejných záležitostí, rozvoji společnosti. Dospělí si v této formě modulují své vědomí o povinnostech a právech v souvislosti s občanským, rodinným, společenským i politickým děním. Účastník se na takovýchto kurzech dozvídá např. o fungování institutu veřejné zakázky nebo získává povědomí o nároku na přístup k informacím. Tématem mohou být i nejrůznější diskriminace, etický kodex atd.

Občanské vzdělávání se uskutečňuje formou nejrůznějších přednášek a kurzů. Za tímto účelem vzniklo i mnoho specializovaných občanských center, která tyto aktivity nabízí jak za podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, tak za účasti např. Hospodářské komory, Advokátní komory atd.

c) Zájmové vzdělávání

Jedná se o vzdělávání, které neposkytuje stupeň vzdělání, ale má charakter doplňku školní výuky. Prvotním posláním zájmového vzdělávání je naplňování zájmů a potřeb zájemců v jejich volném čase. I když neposkytuje stupeň vzdělání, zabývá se aktivitami potřebnými pro rozvoj osobnosti, kompenzuje jednostrannou zátěž ze školy či zaměstnání, duševní hygienu. Má funkci výchovnou, vzdělávací, kulturní, zdravotní (relaxační a regenerační), sociální a preventivní, rozvíjí schopnosti, znalosti, dovednosti, talent a upevňuje sociální vztahy. I proto je nezbytnou součástí procesu celoživotního učení každého jednotlivce.

Tomuto vzdělávání se věnují osoby, které cítí potřebu rozvíjet svou osobnost ve volnočasových aktivitách a díky tomu získávají nové a upevňují předchozí schopnosti.

d) Vzdělávání seniorů

Problematikou vzdělávání a péče o seniory se zabývá **geragogika**. Jejím cílem je podpora aktivního života ve stáří.

Vzdělávání seniorů se uskutečňuje především v rovinách všeobecně vzdělávacích, kulturně-uměleckých a poradenské činnosti v oblasti zdravotní, právní, sociální aj.

Jedná se tedy o funkce preventivní, rehabilitační, adaptační, relaxační, mezi-generačního působení a kultivační. Vzdělávání ve vyšším věku je vyjádřením touhy staršího člověka po aktivním životě. Senioři díky dostatku volného času navštěvují rozličné kurzy a mají i šanci věnovat se studiu na Univerzitě třetího věku.

Ať se jedná o studenty rekvalifikačních oborů, studenty, kteří navazují na své předchozí vzdělání, nebo jen o účastníky nejrůznějších druhů zájmového vzdělávání, všichni jsou vedeni k zahájení studia či návštěv rozličných kurzů mnohými důvody a setkávají se rovněž mnohdy i s některými bariérami, které jim studium může přinášet. Tyto motivy a bariéry jsou popisovány v následující kapitole.

3. Motivy a bariéry ve vzdělávání dospělých, učební atmosféra

Rozhodnutí dospělého člověka ke studiu je významným krokem, který je ovlivněn mnoha motivačními faktory, jimž se věnují následující podkapitoly.

3.1. Motivace k učení

V současnosti se svému vzdělávání věnuje, ať dobrovolně či trochu nedobrovolně, mnoho dospělých a pohled společnosti na jejich studium je stále pozitivnější a tolerantnější. Dospělí pak mají motivaci i podporu a odhodlávají se k návratu do školního prostředí, ačkoli to dříve považovali za nepravděpodobné či dokonce zcela nemožné.

Společnost, ve které žijeme, se neustále mění a vyvíjí. S tím úzce souvisí skutečnost, že člověka nejrůznější okolnosti nutí, aby se tomuto vývoji přizpůsobil, a on tyto potřeby pocítuje i opakovaně v průběhu celého života. Nelze tedy konstatovat, že po dokončení povinné školní docházky a následně i třeba po dosažení středoškolského či vysokoškolského vzdělání, proces vzdělávání definitivně končí. Stále se objevuje něco, co dospělého nutí k rozšiřování svých znalostí a dovedností. Zdrojem tohoto jednání je tzv. motivace, která se rozlišuje na motivaci vnitřní a vnější.

„Vnitřní motivace vychází přímo z jedince samotného a odkazuje k tomu, že nalézá v příslušné vzdělávací aktivitě potěšení... Oproti tomu vnější motivace bývá chápána jako výslednice vnějších tlaků, kdy jedinec vstupuje do vzdělávání, aniž by to bylo jeho osobní přání. ... Motivace tedy představuje energii, která vede lidské jednání k určitému cíli.. Ačkoli vnitřní a vnější motivace bývají někdy nahlíženy v jisté kontradikci (má se za to, že užívání vnější motivace může tlumit motivaci vnitřní), obecně platí, že motivace pro vstup do vzdělávání dospělých může být sycena paralelně z obou těchto zdrojů. Jedinec může zároveň chtít vyhovět např. požadavkům zaměstnavatele a zároveň má sám radost z toho, že se něčemu novému naučí.“¹ [9, s. 97-98]

---

¹ *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice.* 1.vyd. Editor Milada Rabušicová, Ladislav Rabušic. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 339 s. ISBN 978-80-210-4779-2.

V současné době mezi motivy ke studiu jednoznačně dominuje motivace pracovní, kterou lze chápat jako snahu o zlepšení pracovního uplatnění. Mnoho dospělých je postaveno před fakt, že si bude muset doplnit vzdělání, aby si mohli získat novou (lepší) pozici nebo s cílem udržet si pozici stávající. Na tuto potřebu dospělý narazí tehdy, když si začíná uvědomovat možné problémy s nedostatkem zkušeností a znalostí, např. z důvodu zavádění nových technologií. Tyto potíže by mohly vést i k možné ztrátě zaměstnání. Logicky je pak snahou člověka, aby neztratil práci a zdroj příjmu. Navíc často s požadavkem na doplnění kvalifikace přichází i sám zaměstnavatel, jehož cílem je ekonomická prosperita firmy, ke které mohou výrazně přispívat právě i dostatečně kvalifikovaní zaměstnanci.

Pracovní motivace je také na prvním místě u osob, které zaměstnání ztratily a nemohou ve své původní profesi nové místo najít. Tyto osoby proto často cíleně vyhledávají a usilují o možnost doplnění vzdělání. Ke studiu se odhodlávají i na doporučení Úřadů práce, které díky existenci různých podpůrných programů, financovaných jak Ministerstvem práce a sociálních věcí, tak i Ministerstvy školství a průmyslu a v neposlední řadě i programy dotovanými Evropskou unií.

Obě pracovní motivované skupiny osob navštěvují nejrůznější rekvalifikační kurzy, dodělávají si chybějící maturitu, hlásí se k dálkovému studiu na vysoké škole atd.

Jiným druhem motivace, je motivace vnitřní, touha samotného jedince dále se vzdělávat, ačkoli k tomu není vnějšími okolnostmi nucen. Do této kategorie lze zahrnout např. účastníky jazykových kurzů, kurzů společenské etiky apod., kteří se vzdělávání věnují z vlastní vůle s cílem aktivně trávit volný čas, naučit se něco nového, poznat nové lidi a možná i objevit další, třeba i dosud nepoznané, aspekty života. Tohoto vzdělávání se člověk účastní zcela dobrovolně. V případě své nespokojenosti má možnost účast přerušit, či zrušit, aniž by za nedokončení nesl nějakou zodpovědnost.

3.2. Bariéry ve vzdělávání

S motivací ovšem souvisí i otázka různých obav a bariér. Člověk, který se odhodlá k dalšímu studiu, může pociťovat pochybnosti o reálném úspěchu. Pokud se pak k těmto obavám připojují i nejrůznější překážky, motivace k samotnému vzdělávání velmi klesá. *„Vnímané bariéry ve vzdělávání dospělých mohou být ... rozděleny do tří skupin:*

a) situační bariéry

b) *institucionální bariéry*

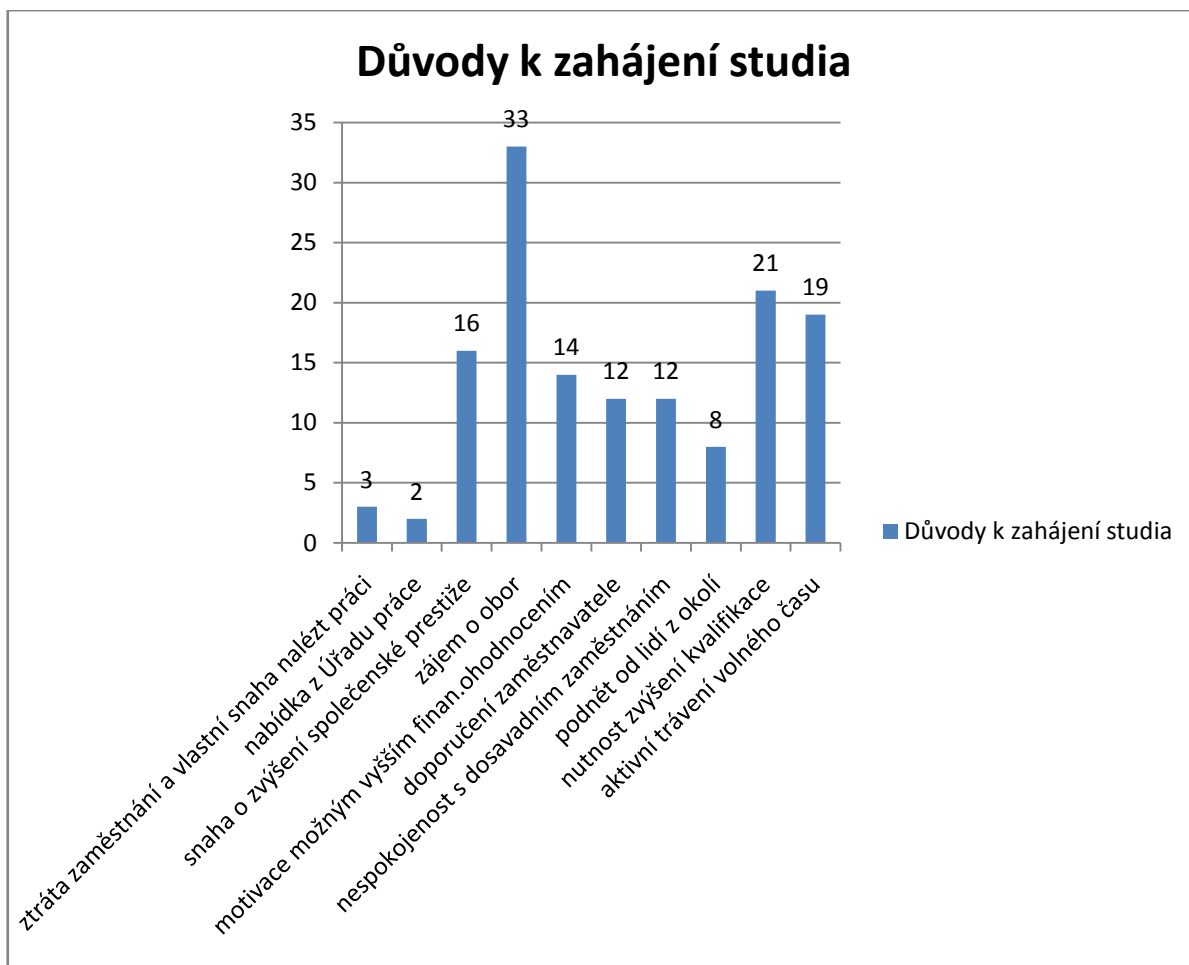
c) *osobnostní bariéry*¹ [9, s. 98]

Mezi situační bariéry patří např. překážky ve formě chybějících peněz na financování studia v rodinném rozpočtu, nedostatek času či problémy v zaměstnání kvůli uvolňování ke studiu během pracovní doby. Institucionálními bariérami chápeme např. problémy s nevyhovujícím rozvrhem daným vzdělávací institucí, nedostatečné možnosti využívání učebních programů ve škole, které mají umožnit získání praktických dovedností atd. Velmi často se však vyskytují bariéry osobnostní, kdy má student pochybnosti o svých vlastních schopnostech, má pocit, že je už na studium příliš starý, nemá dostatečné sebevědomí, myslí si, že nemůže být v jeho silách studium řádně a úspěšně dokončit.

Následující grafický přehled znázorňuje výsledky zjištěné z odpovědí jednotlivců, jimž byl dotazník zadán k vyplnění. Je zde patrné, že jedním z nejčastějších důvodů pro opětovné studium je vlastní zájem o obor, následovaný pocíťovanou nutností zvýšení své dosavadní kvalifikace. Studenti tzv. Univerzity třetího věku, kteří již jsou v důchodovém věku, a tudíž už nejsou ekonomicky aktivní, uváděli na rozdíl od mladších respondentů bez výjimky jako důvod pro své studium snahu o aktivní trávení volného času.

---

¹ *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. 1. vyd. Editor Milada Rabušicová, Ladislav Rabušic. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 339 s. ISBN 978-80-210-4779-2.

Obr. 1. – Důvody dospělých k zahájení studia (celkem 140 odpovědí od 100 osob)

Aby výuka splňovala svůj účel a studenti byli kladně motivováni, je rovněž žádoucí, aby atmosféra při ní byla pro učitele i studenty pozitivní.

3.3. Učební atmosféra

„Pro vzdělávání dospělých je typický strach z chyb. Většina z nás si vzpomene na následující situaci: jste ve škole nebo v kurzu a musíte něco vědět, řešit určitý úkol, odpovědět na určitou otázku. V přípravě jste všechno věděli a nyní... vše se ztratilo... A tento strach je po dlouhých školních letech stále ještě ve většině z nás. Vynořuje se z dávno zapomenutých

*hlubin, jakmile se ocitneme v situaci připomínající školu. Kurz nebo přednáška patří k situacím tohoto druhu....*¹ [5, s. 48]

Učitel si je vědom toho, že studenti mohou mít strach a měl by proto svou výuku přizpůsobit. To znamená:

- „ - ponechat účastníkům dostatek času, aby mohli své odpovědi formulovat.
- Naslouchat, nechat účastníky mluvit.
- Pokud něco zaslouží pochvalu, vždy vyslovit uznání (ne ovšem příliš často).
- Nesprávné odpovědi vysvětlit, avšak přátelsky a bez známek pokárání.
- Povzbudit účastníky, aby kladli otázky.

*Takovým přístupem lektor přispěje podstatnou měrou k atmosféře beze strachu...*² [5, s. 50]

Je známo, že začátek kurzu nebo studia je pro mnohé stresem. Lidé mají strach z neznámého, navzájem se neznají, neví, co mají v příštích hodinách očekávat. Tato situace v mnohých vyvolává strach a nejistotu. Kvalitní pedagog dbá proto od počátku o nastolení pozitivní atmosféry, čehož lze docílit např. navázáním očního kontaktu, přistoupením blíže ke studentům apod. Pozitivní nálada ve třídě do značné míry motivuje studenty i samotného lektora.

Dalším motivům a bariérám, které byly zjištěny z odpovědí na vypracovaný dotazník, bude věnovaná samostatná kapitola později.

Následující kapitola popisuje nejružnější principy, formy a metody, které lze považovat za nástroje řízení a regulování vzdělávacího procesu.

4. Didaktické principy, formy a metody ve vzdělávání dospělých

Už před mnoha staletími „učitel národů“ Jan Ámos Komenský zaváděl a prosazoval ve své výuce mnohé principy a metody, které jsou aktuální i dnes. Bez těchto prastarých i nejmodernějších si nelze žádné vzdělávání vůbec představit.

---

¹ MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých: o vzdělávání dospělých v České republice*. 1. vyd. Editor Milada Rabušicová, Ladislav Rabušic. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9

² tamtéž

4.1. Didaktické principy

„Mezi nejdůležitější patří principy optimálního řízení, názornosti, soustavnosti, kontinuity akce, aktivity, přístupnosti a trvalosti...“¹ [1, s. 69]

- **princip optimálního řízení**

Tento princip znamená aktivní využívání dostupných vědeckých poznatků a zároveň didaktických zásad za účelem optimalizace vzdělávacího procesu. Cílem je koncentrovat se na zásadní informace, fakta a jejich vztahy tak, aby učivo bylo co nejlepším způsobem žákovi předloženo, nejlépe za jeho osobní aktivní spolupráce.

- **princip názornosti**

Základem vzdělávacího procesu by měla být smyslová zkušenost. Je dokázáno, že člověk vnímá až 75% skutečnosti pomocí zraku, sluchem pak 13%, hmatem 6% a 3% chutí. Při respektování těchto poznatků lze studujícím předkládat učivo tak, aby se s ním snáze seznámili a vědomostí v paměti člověka a měl by být považován za nejučinnější prostředek vzdělávacího procesu. Za účelem názornosti se využívají ve vyučovacím procesu nejrůznější didaktické pomůcky. Jedná se o využití mnoha vizuálních, audiovizuálních, auditivních prostředků, jakož i široké spektrum informačních technologií.

- **Princip přístupnosti a přiměřenosti**

Princip přístupnosti a přiměřenosti znamená diferencovaný, často i individuální přístup (např. jazykový kurz) k účastníkům výuky. Zde dochází nejčastěji ke členění podle úrovně jejich dosavadních znalostí, dovedností a například v podnikovém vzdělávání i podle druhu pracovního zařazení. Díky tomuto přístupu lze sjednocovat a upravovat přiměřené nároky na studenta podle stanovených cílů a zároveň dbát na rozdílnou

---

¹BARTÁK, Jan. *Jak vzdělávat dospělé*. 1. vyd. Alfa, 2008, s. 197. ISBN 978-80-87197-12-7

vyspělost a úroveň dosud získaných dovedností. V jazykovém kurzu nelze například zařadit naprostého začátečníka do skupiny velmi pokročilých.

- **Princip soustavnosti**

Ve výuce se předpokládá rozčlenění učiva do celků, které na sebe logicky navazují. Znamená také jasné vytyčení toho, co je podstatné a co je vedlejší. Předkládají se hlavní poznatky a upozorňuje se na vztahy mezi nimi.

- **Princip kontinuity akce**

Tento princip znamená postup ve vzdělávacím procesu, kdy se na teoretické základní znalosti navazuje s praktickými příklady. Toto pak vede k cíli aktivního využívání získaných znalostí a dovedností. Tímto principem vede vyučující své žáky k tomu, aby se naučili vydedukovat odpověď na neznámý problém využitím dosud získaných poznatků.

- **Princip uvědomělosti a aktivity**

Zde je představen cíl vzdělávacího procesu, kdy si studující uvědomuje smysl učiva a je schopen nabyté znalosti a dovednosti aktivně využívat. Při výuce učitel zapojuje studenty, vyzývá je k aktivnímu řešení různých navozených problémů a situací, čímž u studentů nevědomky dochází k poukázáním na osobní význam pro potřeby a zájmy studujícího.

- **Princip trvalosti**

Princip trvalosti je požadavkem k tomu, aby si studující trvale zapamatovali a osvojili získané vědomosti a dovednosti tak, aby je mohli později kdykoli aktivně použít. S trvalostí úzce souvisí i předchozí principy názornosti, uvědomělosti a aktivity.

- **Princip spojení teorie s praxí**

Významnou roli hraje zejména princip spojení teorie s praxí, jelikož právě praktické využití je hlavním důvodem, proč se studující dalšímu vzdělávání v dospělém věku věnují. Účastník vzdělávacího procesu by si měl být vědom toho, co mu učení přinese, jak důležité jsou získané dovednosti a znalosti pro jeho pracovní uplatnění či další život. S tímto vědomím pak studující přistupuje ke svému vzdělávání aktivně a je významně pozitivně motivován.

4.2. Didaktické formy

Didaktické formy znamenají členění forem výuky podle různých kritérií. Jedním z druhů diferenciací je rozlišení studia na studium prezenční, kombinované studium a „blended learning“, distanční studium, moderní výuku formou e-learningu a sebevzdělávání.

- **Prezenční studium**

Toto studium bylo dříve nazýváno denní. „*Studující jsou při prezenčním studiu v přímém kontaktu s vyučujícími. Ve vzdělávání dospělých to ovšem i tak v praxi může představovat řadu dílčích forem (či se nemusí jednat jen o výuku ve vzdělávací instituci (např. exkurze, workshop, zácvik na pracovišti ...)*“¹ [2, s. 26] Výuka může probíhat v dopoledních i odpoledních hodinách. Při prezenčním studiu stejně jako i v ostatních formách využívá vyučující nejrůznější pomůcky, metody a hodnocení.

- **Kombinované studium a „blended learning“**

Kombinované studium je smíšenou formou prezenčního a distančního studia, kdy se studující vzdělávají jak při své osobní účasti na učitelově výuce, tak se zároveň v zaměstnání věnují své práci. Studující se tak věnuje svému vzdělávání buď ve svém volném čase, nebo v části pracovní doby, pokud mu to zaměstnavatel umožní. Určitým poddruhem kombinovaného studia je tzv. „blended learning“. Jedná se o kombinaci prezenčního studia a e-learningu.

---

¹ EGER, Ludvík. *Technologie vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2005, 171 s. ISBN 80-704-3398-1.,

Jeho cílem je skloubení studia s každodenním pracovním životem. Tento způsob je vhodný pro ty, kteří nedokáží plně využívat samotného e-learningu, nebo jim tato forma nevyhovuje z různých důvodů, např. nedostatečné technické vybavení. V této formě získává studující teoretické informace formou e-learningu a tyto potom dále prohlubuje při prezenčním studiu, kde získává odpovědi na své otázky. Pokud je to zapotřebí, může následovat výcvik konkrétních dovedností, např. řízená praxe v oboru, návštěva letních škol apod. „ *Kombinované studium spočívá v převedení části učiva do individuálního, ale lektorem řízeného samostudia účastníků. Může se realizovat formou vstupního semináře, na němž lektor uvede učební problematiku, seznámí účastníky učební látkou...Může mít i podobu tréninkových kurzů. V rámci studia se konají tréninky s přímým působením lektora. ... Ověřování dosažených znalostí v kombinovaném studiu se provádí formou závěrečných zkoušek, či jinou formou, např. obhajobou písemných prací, testů, projektů atd.*“¹ [1, s. 92]

- **Distanční studium**

Distanční studium klade důraz zejména na samostudium žáka. Ten nemá z různých důvodů možnost věnovat se prezenčnímu studiu, např. kvůli vzdálenosti vzdělávací instituce od místa bydliště, neochotě zaměstnavatele uvolňovat zaměstnance ke studiu apod. Studující není v trvalém kontaktu s vyučujícím, vzdělávání probíhá odděleně. Vyučující předkládá studentům materiál s učivem (např. učivo na flash-disku, v počítačovém programu, který je studentům na různých serverech dostupný) nebo jen určí odkazy, kdy si student informace sám získá. Zpracování informací je pak na studentovi samotném.

Student dochází za vyučujícím na konzultace, na vysokých školách často existují i určité učební bloky, které se uskutečňují ve formě několika hodin nebo dokonce i dnů - např. víkendy. Pokud to obor studia vyžaduje, absolvovuje student i potřebnou praktickou výuku v blocích.

Pro studující je tato forma jakýmsi individuálním flexibilním studiem, která mu umožňuje souběh ekonomických aktivit. S tímto druhem vzdělávání se lze setkat jak na středních, tak i vysokých školách a dospělí ho právě volí často proto, aby si doplnili vzdělání, které nezískali v mládí.

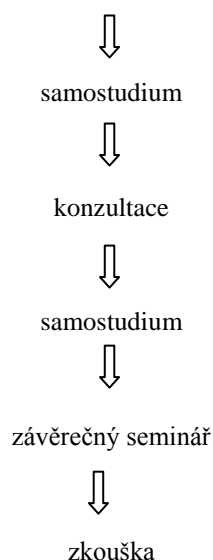
---

¹ BARTÁK, Jan. *Jak vzdělávat dospělé*. 1. vyd. Alfa, 2008, s.197. ISBN 978-80-87197-12-7,

„Jako každá forma vzdělávání, má i distanční studium hranice svých možností. Efektivně je tato forma použitelná při tvorbě nových znalostí účastníků, obtížněji pak při tvorbě dovedností a velmi problematické je její použití v pracovním výcviku (vytváření pracovních návyků). Samozřejmě jsou výhody, nevýhody i hranice korespondenčního vzdělávání obecně známy. Proto je možné je v určité míře korigovat či kompenzovat...“¹ [5, s. 97]

Fáze distančního studia

Vstupní seminář (úvod do problematiky předmětu)

- **E-learning**

„Lze charakterizovat jako vzdělávací proces, který je spojen s počítači a informačními a komunikačními technologiemi. Realizuje se ve vzdělávacím prostředí, vzdělávání probíhá za účelem dosažení vzdělávacích cílů...“² [2, s. 41]

Pomocí počítače probíhá i komunikace mezi vyučujícím a studujícím. Při této formě jsou využívány multimediální prvky, jako jsou nejrůznější odkazy, prezentace, videa apod. Díky neustálému technickému zdokonalování dochází i k vývoji tohoto způsobu výuky. V poslední době jsou v oblibě např. i různé jazykové kurzy pomocí videokonferencí nebo prostřednictvím programu skype, což umožňuje i studium a kontakt s vyučujícím na velké

¹MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých: o vzdělávání dospělých v České republice*. 1. vyd. Editor Milada Rabušicová, Ladislav Rabušic. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9.

²EGER, Ludvík. *Technologie vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2005, 171 s. ISBN 80-704-3398-1.

vzdálenosti. Jednoznačnou výhodou e-learningu je také časová flexibilita. Studující se může studiu věnovat v prostředí, které zná a které je mu příjemné, a díky tomu dochází i ke značné úspoře finančních prostředků, které by musel vynaložit na cestování za vzděláním.

Nevýhodou tohoto studia jsou nároky na technické vybavení a rovněž to, že některým oborům se studující touto formou věnovat nemohou – např. studium lékařství, hry na hudební nástroje apod.

- **Sebevzdělávání**

Jedná se o způsob vzdělávání se bez účasti vzdělávací instituce. V této formě vzdělávání si student svým „samostudiem“ sám určuje cíle, volí učivo, metody a studijní materiály. Sám sebe ke studiu motivuje a kontroluje výsledky svého učení. To vše činí s cílem svého vlastního rozvoje. Samostudiu se také často věnují rodiče, kteří jsou se svými dětmi na rodičovské dovolené a berou tento způsob jako ideální formu využití volného času nebo cestu k možnému budoucímu lepšímu uplatnění ve společnosti.

„Sebevzdělávání je pro dnešního člověka často významnou cestou, jak řešit určité pracovní či životní problémy (job qualification, life qualification)....“¹ [5, s. 112]

Přímo k tomuto studiu jsou na trhu dostupné nejrůznější učební pomůcky – výukové i hodnotící počítačové programy, CD-ROMY, učebnice s vypracovaným klíčem apod.

U tohoto druhu vzdělávání hraje velmi významnou roli motivace, bez níž by se studující jen těžko přinutil studiu věnovat. Člověk je zde nejčastěji motivován svou pracovní činností nebo osobnostním zaměřením - svými koníčky, touhami i inspirací v okolí.

Jako všechny formy výuky má i sebevzdělávání své problémy. *„Hlavním didaktickým problémem sebevzdělávání zůstává porovnání dosažených pokroků v učení se stanoveným cílovým stavem. Tuto funkci plní v ostatních formách studia lektor (učitel). V individuálním studiu však tento základní mechanismus chybí...“² [5, s. 113]*

---

¹ MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých: o vzdělávání dospělých v České republice*. 1. vyd. Editor Milada Rabušicová, Ladislav Rabušic. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9

² MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých: o vzdělávání dospělých v České republice*. 1. vyd. Editor Milada Rabušicová, Ladislav Rabušic. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9.

„Pro rozvoj sebevzdělávání, jakožto samostatné formy, je nutno udělat ve společnosti a zejména ve školském systému, ještě mnoho. Výstupem škol všech typů a všech stupňů by měl být kladný vztah studentů k učení včetně vytvoření pevných studijních návyků a formování dovednosti učit se.“¹ [5, s. 114]

K úspěšnému naplnění cíle výuky se ve vzdělávacím procesu používají nejrůznější metody. Metodám, které se používají při vzdělávání, se věnuje další kapitola této bakalářské práce.

4.3. Vybrané metody vzdělávání dospělých

„Metoda ... znamená cestu či postup směřující k určitému cíli. Ve vztahu k výchově a vzdělávání dospělých jde o záměrný, cílevědomě řízený a koordinovaný systém vyučovací činnosti lektora a stimulované učební činnosti účastníků. Je zaměřený na aktivní osvojování záměrně uspořádaného obsahu vyučování a směřuje k dosažení stanovených výchovně-vzdělávacích cílů...“² [1, s. 34]

Didaktických metod existuje celá řada. Nelze říci, že jedna jediná metoda je správná. Ve vzdělávacím procesu se jedná spíše o kombinaci mnoha rozličných metod. Ty lze rozdělovat podle různých kritérií. Nejpoužívanějším metodám, které se využívají zejména při vzdělávání dospělých osob, se věnuje následující kapitola.

4.3.1. Teoretické metody

Teoretické metody se opírají zejména o slovní projev vyučujícího, jedná se prakticky o jeho monolog. Tato teoretická výuka má své kořeny v hluboké historii a i přes své mnohé nedostatky stále nachází své uplatnění ve vzdělávání dospělých, ačkoli existuje mnoho signálů o její nedostatečnosti. K těmto teoretickým metodám patří zejména přednáška a seminář.

---

¹ MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých: o vzdělávání dospělých v České republice*. 1. vyd. Editor Milada Rabušicová, Ladislav Rabušic. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9.

²BARTÁK, Jan. *Jak vzdělávat dospělé*. 1. vyd. Alfa, 2008, 197 s. ISBN 978-80-87197-12-7

- **Přednáška**

„Tato metoda je většinou popsána v každé učebnici didaktiky. Je častým zdrojem diskusí, zda není přežitá, zvláště například v manažerském vzdělávání...“¹ [5, s. 118]

Přednáška je monologická prezentace učiva vyučujícím. Jedná se o souvislý, delší ústní projev lektora. Podle různých klíčů vyučující předává studentům teoretické informace k dané problematice, klasifikuje problémy, provádí jejich analýzu, poukazuje na souvislosti, vysvětluje příčiny, předkládá závěry a hodnotí předložené informace. Problémem přednášek je pasivní účast posluchače, častým jevem bývá oslabování motivace účastníků k učení a ztráta koncentrace při delším monotónním projevu přednášejícího. Je proto velmi důležité, aby si přednášející tato rizika uvědomoval a způsob prezentace učiva tomu přizpůsobil, například krátkými vsuvkami s uvedením zajímavých příkladů využití učiva, změnou tónu hlasu, gestikulací, použitím vhodných názorných pomůcek atd. Jednoznačnou výhodou přednášek je naopak účinnost šíření určitého druhu informace pro velký počet posluchačů najednou.

Co se samotné formy přednášky týče, využívá lektor zejména formy vysvětlování, kdy prezentuje předložený problém, využívá názorné pomůcky a praktické ukázky související s učivem. Využíván je i způsob vyprávění, které umožňuje příjemným způsobem přiblížit posluchačům konkrétní problematiku, událost, životní zkušenost zajímavých osobností atd.

Atraktivita přednášky je tedy do značné míry ovlivněna schopností přednášejícího aktivovat rozumové a emoční schopnosti posluchačů tak, aby dokázali pozorně učivo sledovat a měli z přednášky co největší přínos.

- **Seminář**

Seminář je rovněž častým způsobem výuky dospělých. Setkáváme se s ním nejen při vysokoškolském studiu, ale také např. u firemního vzdělávání zaměstnanců. Počáteční fází semináře je volba tématu. K této volbě dochází v interakci se vzdělávací institucí, organizátory z řad zaměstnavatelů a jeho účastníky. Vychází zejména z určení cílů. Následuje příprava účastníků semináře. Vyučující zadává prameny k samostudiu, ke sběru výchozích

---

¹MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých: o vzdělávání dospělých v České republice*. 1. vyd. Editor Milada Rabušicová, Ladislav Rabušic. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9.

informací, případně zadává referáty, které budou prezentovat jednotliví účastníci semináře. Na toto pak již navazuje samotná realizace semináře, v níž vystupuje na úvod lektor, seznamuje s danou problematikou, následují účastníci s referáty, diskuse nad otázkami, které si účastníci sami předem připravili, nebo které vyvstaly během samotného semináře. Konečnou fází je pak i celkové shrnutí závěrů.

4.3.2. Teoreticko-praktické metody

- **Dialogické metody**

Jedná se o dialog mezi lektorem a účastníky a následně i o dialog mezi účastníky navzájem. Vyučující ve své výuce využívá různých forem otázek. Jednou z forem jsou uzavřené otázky, na které existuje jen jedna správná odpověď. Tyto otázky najdou smysluplné uplatnění pouze tehdy, pokud chce lektor navést účastníky výuky na jeden přesně daný pojem. Naproti tomu široké, otevřené otázky dávají vyučujícím možnost dovést studující k danému řešení po předchozím rozmýšlení o daném problému.

- **Problémové metody**

U těchto metod je základem nastínění reálného problému a snaha o jeho vyřešení. Na výuce se tak zásadním způsobem podílí samotní studující, kteří spolupracují mezi sebou navzájem, hledají možná řešení, aplikují své dosavadní zkušenosti a poznatky, které by mohli při řešení dané situace aktivně využít. Při hledání způsobu řešení využívají různých zdrojů informací, pomůcek atd. V této formě výuky dochází u studujících nevědomky k učení, bývá proto velmi často doporučována i mladším žákům, protože díky ní dochází k lepšímu uchování získaných poznatků v paměti studujícího.

- **Konzultace**

„...je založena na schopnosti pokládat správné otázky. Jde o jednodušší proces, než je koučování, jež vede rychleji k požadovanému výsledku, a odpovědnost za jeho správnost

*leží plně na konzultantovi. Poradce je expertem na věc, očekávají se od něho věcně laděná řešení...*¹ [7, s. 242]

Při konzultaci dochází k prodiskutování učiva mezi vyučujícím a studujícím. Konzultace představuje zejména vysvětlování problémů a nejasností, se kterými se student v souvislosti s učivem setkal, následuje doplnění důležitých poznatků a doporučení, jak řešit problémy v učení, v jaké literatuře a dalších zdrojích získat potřebné informace. Metoda konzultací se může využívat prakticky ve všech formách studia – ve studiu prezenčním, kombinovaném i distančním. Konzultace mohou být buď průběžné, nebo závěrečné. U průběžných konzultací diskutuje student o problémech, s nimiž se během učení průběžně setkal a které jsou potřebné k pochopení dalšího učiva, naproti tomu v závěrečných konzultacích jde zejména o kontrolu výsledků studia a případnému dovysvětlení určitého dílčího problému.

- **Exkurze**

*„Exkurzi můžeme charakterizovat jako dočasné přenesení výuky z prostředí učebny do reálného prostředí praxe. Exkurze by měla být organickou a funkční součástí výukového procesu...”*² [5, s. 130]

Exkurze je cenným motivačním prvkem ve výuce, přispívá k uvědomění si významu vzdělávání, studující v praxi poznává způsob využití teoretických poznatků, s nimiž se seznamuje ve vzdělávacím procesu, v praxi. Účastníci by se měli ve vlastním zájmu exkurze účastnit aktivně, klást dotazy, všimnout si souvislostí, naslouchat prezentaci průvodce atd. Úkolem vyučujícího, který studenty na exkurzi doprovází, je pak shrnutí získaných informací, objasnění případných nejasností, které nebyly zodpovězeny na místě a zhodnocení významu celé exkurze pro její účastníky.

---

¹ PLAMÍNEK, Jiří. *Vzdělávání dospělých: průvodce pro lektory, účastníky a zadavatele*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 318 s. ISBN 978-802-4732-350.

² MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých: o vzdělávání dospělých v České republice*. 1. vyd. Editor Milada Rabušicová, Ladislav Rabušic. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9.

- **Instruktaž**

Metoda instruktaží se uplatňuje zejména při praktickém výcviku dovedností účastníků vzdělávacího procesu. Soustředí se na názorné předvedení dané dovednosti a pak na samotný nácvik činnosti. Instruktaž tvoří několik fází: prvotní fází je příprava na instruktaž. Studující je seznámen s používanými pojmy a pomůckami, s nimiž se během samotného nácviku setká. Vyučující rovněž studenta motivuje k zájmu o předváděnou činnost, rozptyluje případnou nervozitu žáka, seznamuje ho s procesem činnosti, kterou ho chce naučit.

Na tuto fázi pak navazuje aktivní činnost instruktora, který názorně předvádí instruovaný výkon, poukazuje na teoretické informace, které se studující naučili při dřívější výuce a poukazuje na možné problémy a úskalí, s nimiž by se studující mohl při provádění úkolu setkat. Následně se činnosti ujmá instruovaný, který sám provádí trénovanou činnost, zatímco tuto činnost lektor neustále kontroluje a radí, jak se s nastalými problémy úspěšně vypořádat. Lektor studujícího motivuje, snaží se do činnosti nezasahovat, ale zůstává k dispozici, pokud by bylo zapotřebí jeho pomoci. Poslední fází instruktaže je zopakování všech postupů a celkového úkonu s cílem zautomatizovat naučené.

- **Koučink**

„Jde o metodu přenesenou do metodiky ze sportu. Koučink je ...určitým procesem, kdy určitý zkušený odborník pomáhá v profesi méně zkušenějšímu kolegovi řešit určitý problém nebo vykonat určitý úkol. Cílem je pomoci mu v jeho profesním rozvoji... typickou oblastí koučování je příprava manažerů...“¹ [5, s. 139]

- **Workshop**

Workshop je moderní způsob, jak získávat a předávat dovednosti. Jedná se o jakýsi druh pracovního setkání, jehož cílem je prezentace speciálního problému, dovednosti. Účastníky workshopu bývají specialisté a lidé, kterým není trénovaná problematika cizí. Při této metodě se využívají kombinace různých didaktických forem. Často se jedná o názorné demonstrační situace a předvádění samostatných prací účastníků. Při workshopu se objevuje i

---

¹ MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých: o vzdělávání dospělých v České republice*. 1. vyd. Editor Milada Rabušicová, Ladislav Rabušic. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9.

moderátor, který reguluje práci skupin i jednotlivých účastníků. Workshopy se využívají jak pro podnikové vzdělávání, tak i pro nejrůznější druhy zájmových činností.

*„Workshop předpokládá poměrně náročnou formu spolupráce lektora s účastníky... Zároveň s rozvíjením odbornosti se účastníci zdokonalují v sociálních dovednostech, učí se pracovat v týmu, používat spíše kooperativních než soutěživých postupů, ...rozvíjet své interpersonální vazby, zároveň však i schopnost sebereflexe, sebeanalýzy, jako předpoklad dalšího růstu.“*¹ [1, s. 34]

Tyto a další metody, které se ve vzdělávacím procesu používají, by měly vycházet ze zájmů a potřeb studujících, jejich hodnot, sociálního a pracovního postavení, profesních a životních zkušeností, učebních zvyklostí, životního tempa atd.

*„Obecně platí, že ve vzdělávání dospělých neexistuje jediná správná, nebo univerzální metoda. Určité metody se používají při předávání či osvojování vědomostí a znalostí, jiné při zvládnutí dovedností a rozvoji schopností, jiné při ovlivňování postojů, hodnotové orientace. Ideální metoda pro všechny, pro každý čas a pro každou situaci, tedy metoda s velkým M neexistuje...“*² [5, s. 115]

Je patrné, že didaktických metod je celá řada, a tudíž se při samotném vzdělávacím procesu nepoužívá jen jedna metoda, nýbrž se metody různě prolínají a kombinují. Výukové metody mají mj. za cíl zaujmout studenta a zkvalitnit tak samotnou výuku. Zároveň je dobré vědět, proč se vlastně dospělý člověk do školy vrací. Za účelem zjištění těchto důvodů byl vypracován a dospělým studentům zadán dotazník. Zjištěné závěry jsou předmětem následující kapitoly.

---

¹ BARTÁK, Jan. *Jak vzdělávat dospělé*. 1. vyd. Alfa, 2008, 197 s. ISBN 978-80-87197-12-7.

² MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých: o vzdělávání dospělých v České republice*. 1. vyd. Editor Milada Rabušicová, Ladislav Rabušic. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9.

5. Postoje dospělých studentů ke vzdělávání

„Potřeba učit se... vyvstává v lidském životě vždy, kdy internalizované vědění neumožňuje jedinci vyrovnat se s aktuální zkušeností... Vzdělávací potřeby se tak aktualizují opakovaně v průběhu celého života a učení a vzdělávání se tak, přinejmenším teoreticky, stávají lidskou potřebou samy o sobě...“¹ [9, s. 97]

Dospělý člověk může být touto potřebou, rozšířit si vzdělání, mnohdy zaskočen. V porovnání s mládeží se dospělí setkávají při svém studiu s mnoha naprosto odlišnými problémy a potřebami. Často jsou zaměstnání na plný úvazek, mají rodinu, koníčky, kterých se nechtějí vzdát, nebo jsou naopak nezaměstnaní, bez příjmu a na úřadech práce po určité době hledání nového uplatnění přijde nabídka na změnu kvalifikace. Je logické, jestliže dospělý zvažuje všechna pro a proti, promýšlí důsledky zahájení studia, probírá se svými očekáváními, konzultuje situaci s rodinou a přáteli.

„Musíme respektovat, že dospělý účastník bude na základě svých životních a pracovních zkušeností přijímat poznatky diferencovaněji a kritičtěji, s ohledem na své potřeby, tužby, přání, aspirace. Do vzdělávacího procesu vstupuje převážně dobrovolně, lze tedy předpokládat jistou studijní motivaci a zájem na dalším rozvoji...“² [1, s. 17]

5.1. Dotazníkové šetření

Na základě studia dostupné literatury byl vypracován Dotazník (viz příloha) s cílem zjistit postoje dospělých studentů. Dotazník byl vypracován schématicky dle publikace Petera Gavory³[3, s. 99]. Tento všeobecný dotazník byl zadán 120 lidem, kteří se věnují nejrůznějším formám studia. Návratnost dotazníku byla rovných 100. Obsahoval celkem 18 otázek. Jeho cílem bylo zjistit dosavadní nejvyšší dosažené vzdělání, ekonomické postavení, důvody, které vedly jedince ke studiu, překážky, které mu ztěžují učení, a v neposlední řadě se dotazuje na

---

¹ *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice.* 1. vyd. Editor Milada Rabušicová, Ladislav Rabušic. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 339 s. ISBN 978-80-210-4779-2.

² BARTÁK, Jan. *Jak vzdělávat dospělé.* 1. vyd. Alfa, 2008, 197 s. ISBN 978-80-87197-12-7

³ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu.* Bratislava, Univerzita Komenského 1999, 207 s. ISBN 80-85931-79-6

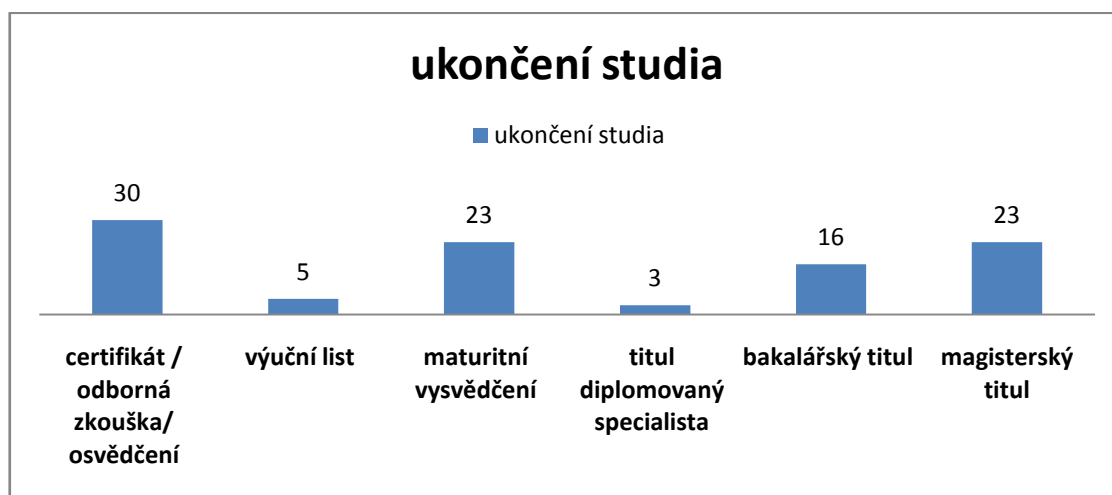
očekávání budoucího přínosu studia. Na některé otázky bylo možné uvést více odpovědí. Nejzajímavější zjištěné poznatky uvádí následující přehled.

Dospělí v současné době mají celou řadu možností, jak si své vzdělání doplnit, či získat jiné. Střední školy nabízí dálkové i rekvalifikační studium učebních a maturitních oborů. Vyšší odborné školy navazují na předchozí získané vzdělání a doplňují konkrétní znalosti v návaznosti na získané středoškolské vzdělání. Člověk s dokončeným středoškolským vzděláním může zahájit i studium na některé z vysokých škol, které nabízí studium jak prezenční, tak i kombinovanou a dálkovou formou.

Možností je tedy celá řada. Zároveň je však třeba studiu přizpůsobit i svůj soukromý život. Studium klade tedy nároky nejen na samotného studujícího, ale často i na jeho okolí a kolegy.

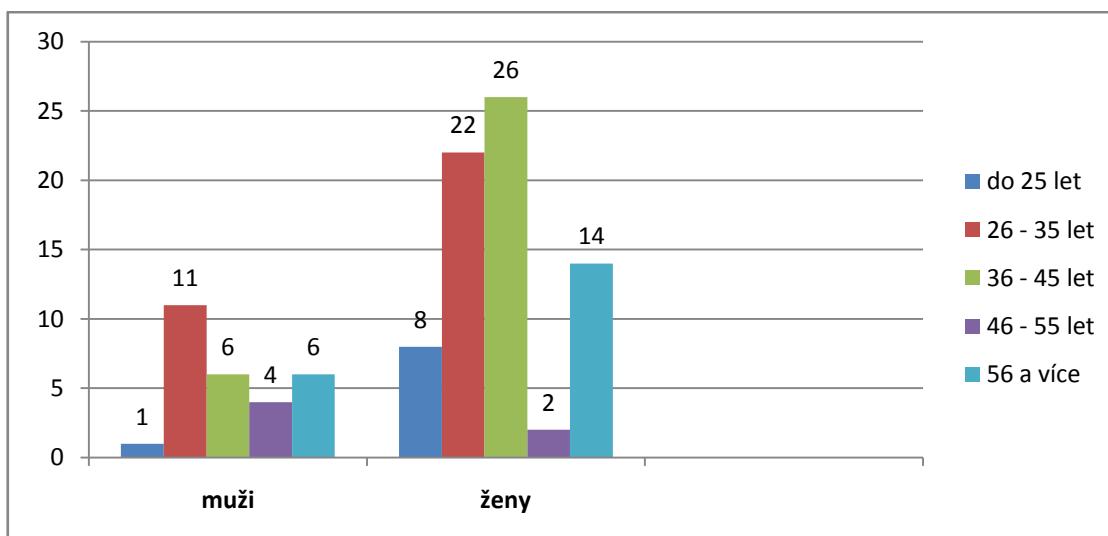
5.2. Vyhodnocení dotazníku

Anonymní dotazník zodpovídalo 28 mužů a 72 žen. Vstupní část byla věnována faktografickým údajům, podle kterých byli poté respondenti rozděleni do skupin dle pohlaví a věku. Druhá část dotazníku pak již obsahovala otevřené i uzavřené otázky kvalitativního i kvantitativního charakteru. Respondenty byli studenti, jejichž vzdělání by mělo být ukončeno certifikátem – odbornou zkouškou, osvědčením, u některých pak má být ukončeno výučním listem, maturitním vysvědčením, titulem diplomovaný specialista, bakalářským titulem, a /nebo magisterským diplomem.

Obr. 2. Plánovaný způsob ukončení studia oslovených studentů (odpovídalo 100 osob):

Pro studium se rozhodují lidé různých věkových kategorií. Z oslovených bylo:

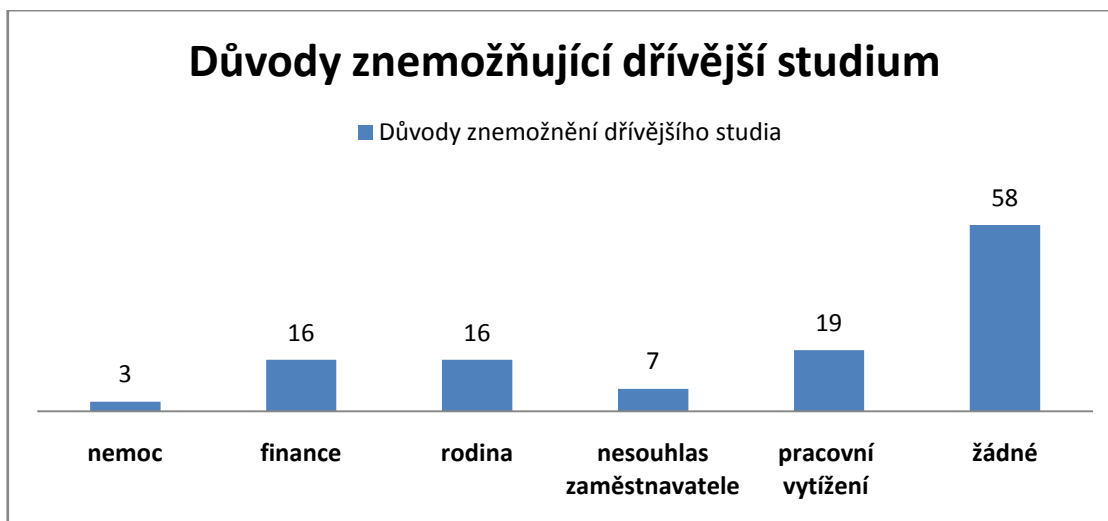

Obr. 3. Věkové kategorie vzdělávajících se osob (100 osob rozděleno dle pohlaví a věku)

Studium dospělých studentů do značné míry ovlivňuje jejich rodinný život. Rodina totiž může působit jako motivace, ale zároveň se může projevat jako bariéra při studiu. Nejbližší okolí studujícího může podporovat svým povzbuzováním nebo také např. převzetím některých povinností, a tím pádem mu umožnit se studiu plně věnovat.

Na druhé straně se však lze setkat i s určitými problémy, nepochopením a odmítáním pomoci. Studentům může být vyčítáno, že nemají dostatek volného času pro rodinu. Mnohdy jsou studující vlivem vysokých nároků pod tlakem, tudíž často podráždění a trpí některými psychosomatickými poruchami. Při některých typech studia, které si student musí financovat sám, směřuje tok určitých finančních prostředků právě do studia, a tím může dojít i k určitému omezení rodiny.

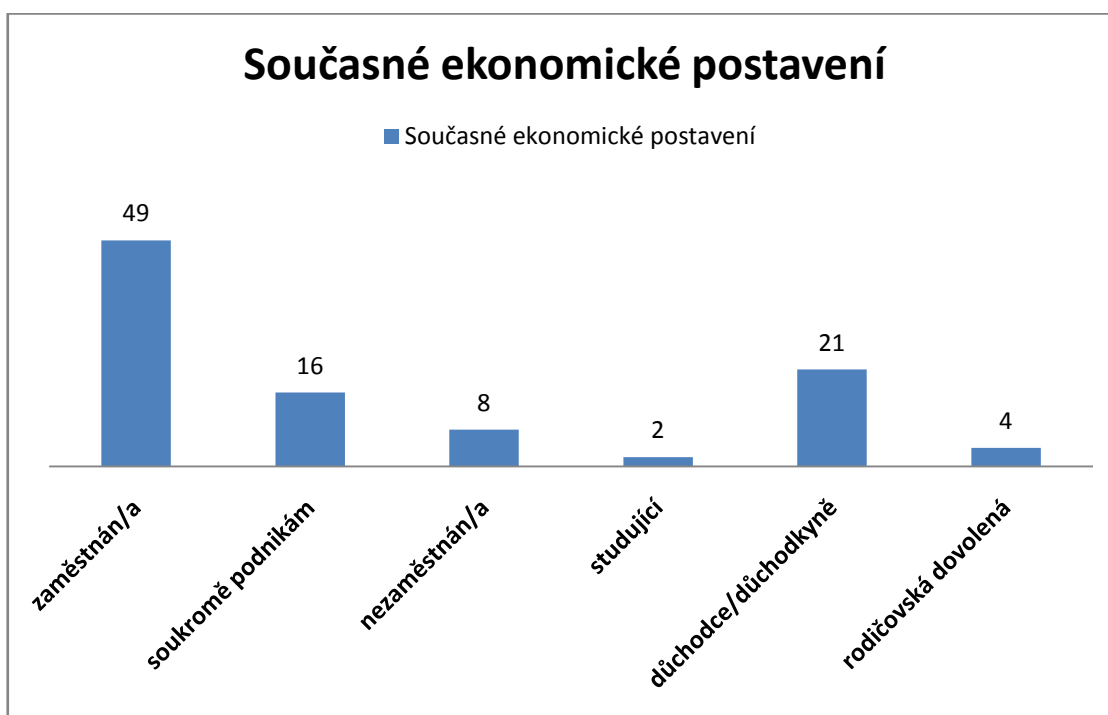
Zajímavé bylo poznat, z jakého důvodu se dospělý člověk nevěnoval svému vzdělávání dříve. V dotazníku měli lidé na výběr z několika možností, pokud by si ne zvolili žádnou, mohli uvést jiný důvod. Z odpovědí vyplynulo toto:

Obr. 4. Důvody znemožňující dřívější studium (celkem 119 odpovědí od 100 osob)

Tři respondenti uvedli svůj vlastní důvod, a sice nevhodný kádrový profil, pobyt v zahraničí a lenost.

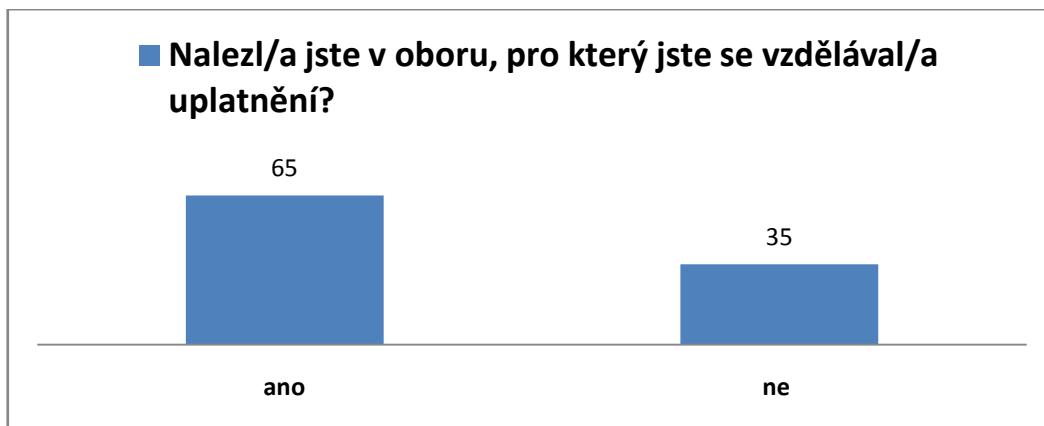
Další otázka směřovala ke zjišťování současného ekonomického postavení respondentů.

Obr. 5. Současné ekonomické postavení respondentů (odpovědi 100 osob)

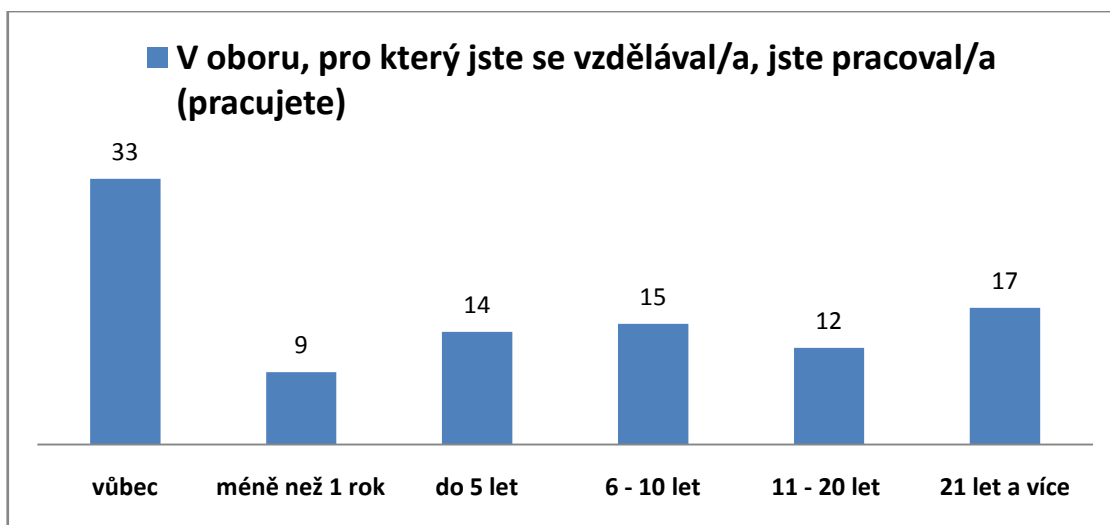

Následující otázka měla za cíl zjistit, zda respondenti našli ve vystudovaném oboru uplatnění:

Obr. 6. Nalezené uplatnění ve vystudovaném oboru(odpovědi 100 osob)

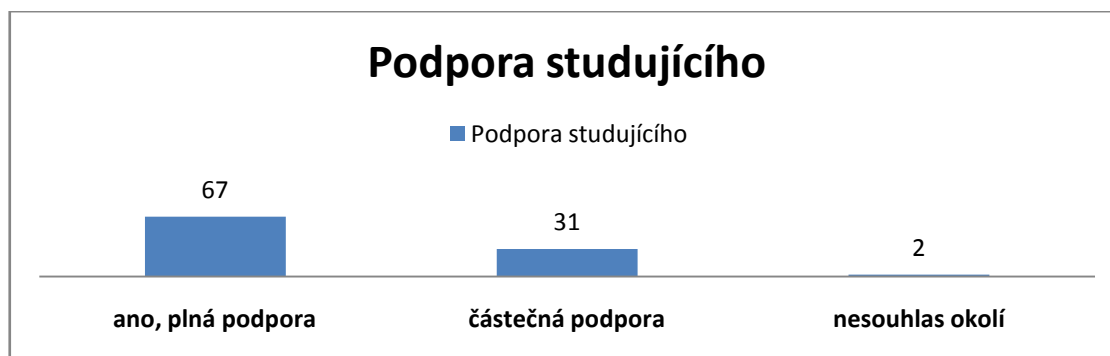
Navazující otázka zkoumala, zda našli uplatnění v oboru, pro který se vzdělávali.

Obr. 7. Délka praxe ve vystudovaném oboru (odpovědi 100 osob)

V dospělém věku mnozí vidí nutnost sebevzdělávání odlišným způsobem než v dětském a dospívajícím věku. V dospělosti chce mnoho lidí znát názor svého okolí, ať rodiny či blízkých přátel, a velmi často před samotným zahájením studia své rozhodnutí konzultuje s ostatními členy rodiny. Za účelem zjištění podpory studujících v jejich studiu ze

strany blízkého okolí byla položena otázka na to, zda pocít'ují při svém současném studiu pochopení a motivaci blízkého okolí. Bylo zjištěno následující:

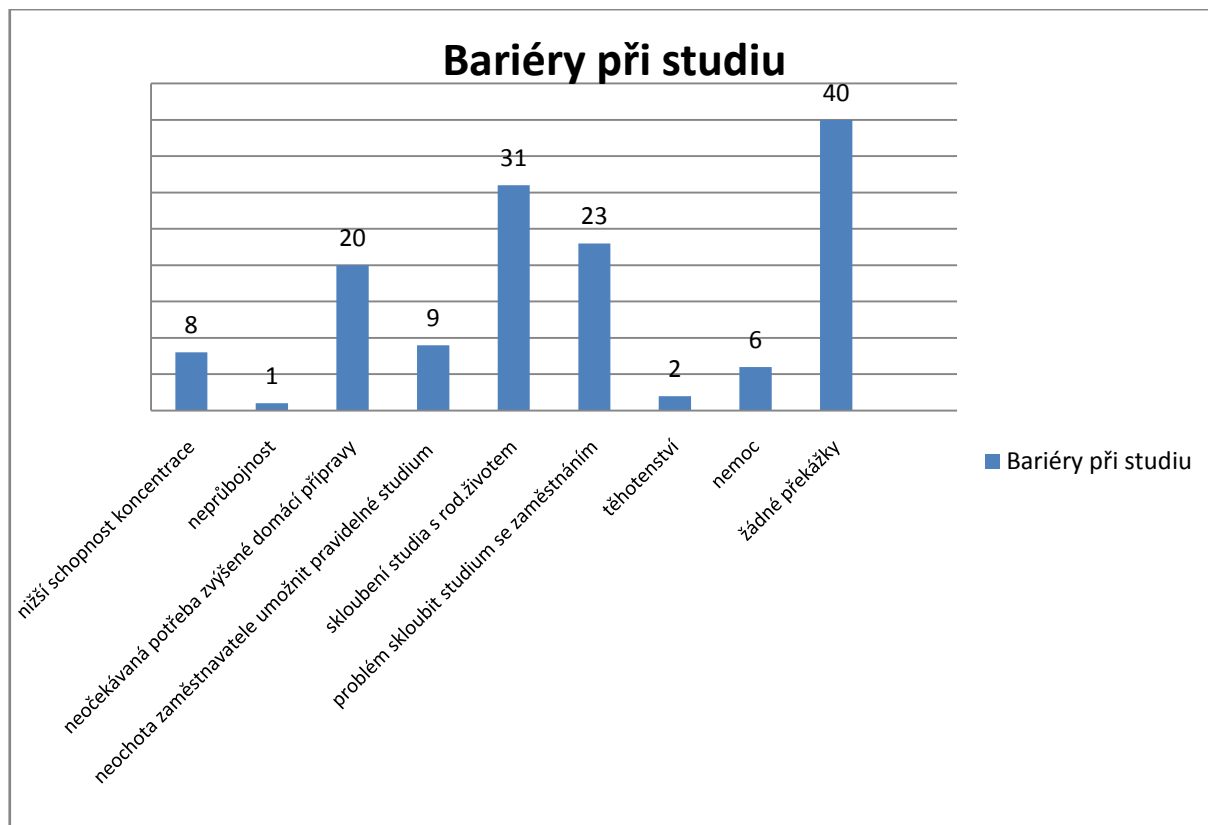

Obr. 8. Podpora studujícího ze strany rodiny a blízkého okolí (odpovědi 100 osob)

Jedna z dalších otázek dotazníku směřovala ke zjišťování bariér, s nimiž se studující během svého studia setkávají či setkali. Bariér při studiu se objevuje velké množství. Studující mohou mít problémy se svým zaměstnavatelem, který není ochoten uvolňovat zaměstnance k docházce do školy. Problémy přináší i nutnost přizpůsobit studium rodinnému životu. Studující jsou často také nemile překvapeni, že ke zvládnutí studia je zapotřebí zvýšené domácí přípravy.

Mnoho respondentů uvádí i potíže s vlastní koncentrací. Při studiu může být také překážkou těhotenství či nemoc. Z dotazníku vyplývá, že nejlépe se studuje skupině, která navštěvuje tzv. Univerzitu třetího věku, jelikož tito studenti uvedli, že nemají během studia žádné překážky.

Na otázku: „Vyskytly se během studia ve Vašich dovednostech a schopnostech nějaké nečekané překážky?“ byly zjištěny následující odpovědi:

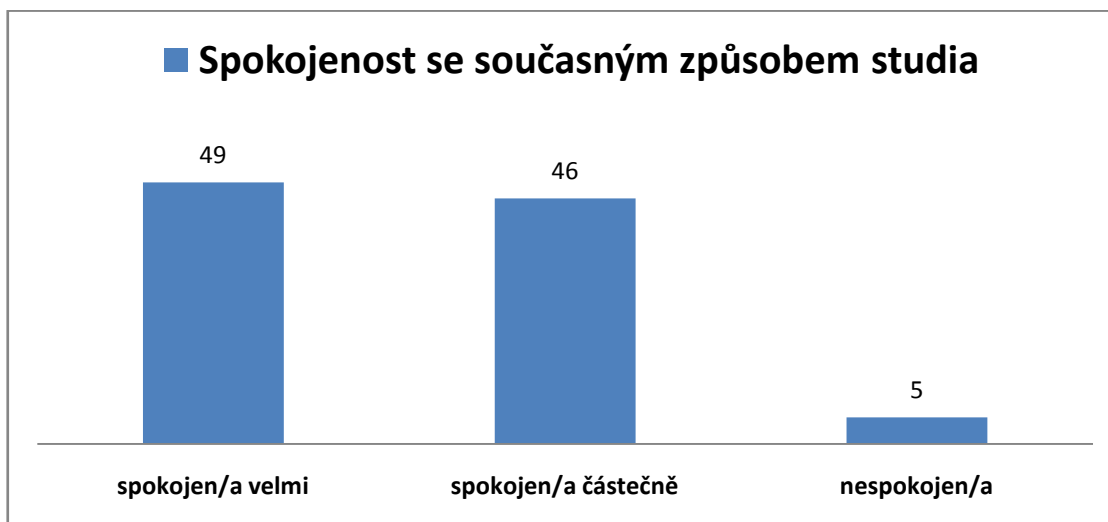
Obr. 9. – Bariéry při studiu (140 odpovědí od 100 osob)

Mezi další důvody uvedli respondenti tyto bariéry: úmrtí v rodině, finanční problémy a problémy s bydlením, lenost, přetížení s následkem zdravotních komplikací, zhoršení školního prospěchu vlastních dětí.

Dotazník dále obsahoval otázky na způsoby financování studia a druh zaměření předcházejícího vzdělávání, jejichž výsledky zde vzhledem k nezajímavosti neuvádím.

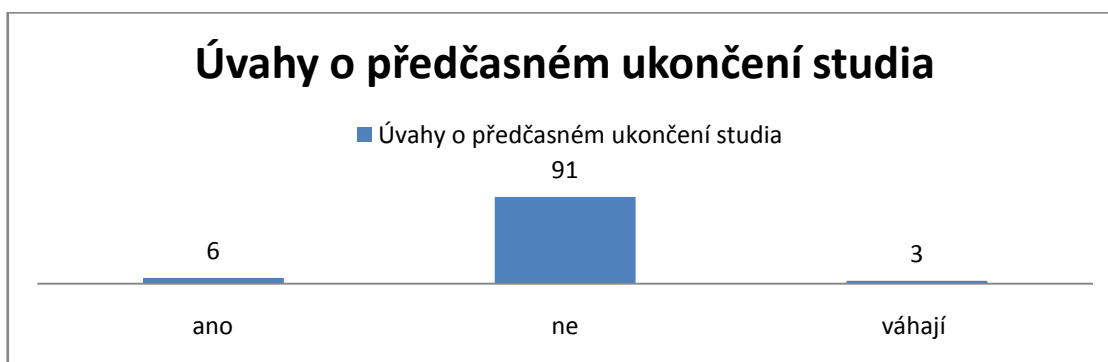
5.3. Zjištěné závěry

Dospělí studenti mají mnoho důvodů, proč se rozhodují studovat. Mají mnoho možností, kde a jakému vzdělávání se věnovat. Jedna z posledních otázek směřovala na jejich celkovou spokojenost se studiem:

Obr. 10. - Spokojenost respondentů se současným způsobem studia (odpovědi 100 osob)

Je patrné, že při svém studiu může mít člověk nějaké problémy, okamžiky, kdy by chtěl studium vzdát, ale po důkladném zvážení všech pro a proti, se většinou odhodlá vytrvat a studium dokončit. Poslední položená otázka byla proto zaměřena na vůli studujících ve studiu pokračovat a dovést ho ke zdárnému konci. Na otázku, zda uvažují z nějakého důvodu o ukončení nebo přerušení studia uvedli následující:

Obr. 11. - Úvahy o předčasném ukončení studia (odpovědi 100 osob)

Z odpovědí na tuto poslední otázku vyplývá, že v naprosté většině jsou dospělí studenti odhodláni své studium dokončit, a to i přes nejrůznější překážky, které se během studia vyskytly.

Každý člověk prochází ve svém životě určitým vývojem. Tento vývoj je patrný i v souvislosti s vnímáním studia, a tak se stává, že i to, co člověk v dospívání odmítal a považoval za absolutně nereálné, se nyní s jeho vývojem a vlivem mnoha dalších okolností mění a dochází tak i k úpravám jeho žebříčku hodnot. Mnohdy pak mohou lidé dát v dospělosti v duchu za pravdu svým rodičům a učitelům, kteří je v dětství nutili, aby se učili, dokud jsou mladí. Tehdy bylo toto pouhou frází, avšak nyní se pravdivost těchto slov naplňuje.

Jednou z možností k návratu do školních lavic a šance s lepším vzděláním uspět na trhu práce, je mimo jiné i vyučení se určitému oboru. Nemusí se jednat nutně vždy jen o návaznost na předchozí druh a stupeň vzdělání a pokračování v žebříčku úrovní studia. K učebnímu oboru může člověk nastoupit jak z nejvyššího možného stupně vzdělání, tak i člověk se vzděláním základním.

Pokud nemá dospělý od začátku jasno, kterému oboru se chce věnovat, může mu s volbou pomoci úřad práce, nejrůznější vzdělávací agentury nebo, na internetu dostupná, Národní soustava kvalifikací, jejíž projekt je popsán v následující kapitole.

6. Národní soustava kvalifikací

Nejjednodušším způsobem jak získat informace o existujících možnostech vzdělávání je návštěva webových stránek www.narodni-kvalifikace.cz a také nová, od ledna 2013 upravená verze, na www.novyportal.narodnikvalifikace.cz. Zde se nachází přehled kvalifikací celostátně uznávaných v České republice a podrobný popis požadavků na jednotlivé kvalifikace umožňující jejich uznávání podle zákona č.179/2006. Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Dále je v patronaci Evropského sociálního fondu, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, a rovněž i Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

„K 1. březnu 2013 „... bylo vytvořeno 366 standardů profesních kvalifikací. Od zahájení Národní soustavy kvalifikací v roce 2005 do konce ledna 2013 bylo vykonáno 67014 zkoušek...Cílem soustavy je popsat jednotlivé profesní kvalifikace tak, aby byly samostatně uplatnitelné na pracovním trhu v ČR. ... Soustava pomůže těm, kteří z nějakého důvodu nedokončili školu a chtějí si doplnit vzdělání. Pomůže také všem, kteří pracují v jiném oboru, než který vystudovali, a potřebují mít doklad o svých znalostech a dovednostech.“^{1[11]}

Na výše uvedených stránkách Národní soustavy kvalifikací^{2 [12]} jsou k dispozici jednotlivé složky rozdělené podle jejich určení pro širokou veřejnost, odbornou veřejnost, autorizované osoby a zaměstnavatele.

Ve složce pro širokou veřejnost lze nalézt přehled dostupných profesních kvalifikací. Zájemce se tam může dozvědět, co mu zvolený obor může přinést a jaké jsou požadavky k jejich úspěšnému splnění. Rovněž je tu možno nalézt i informace k jednotlivým požadavkům ke zkouškám, jejichž úspěšné provedení zaručuje získání celostátně uznávaného osvědčení.

Oddíl určený pro odbornou veřejnost obsahuje přehled o existujících, státem garantovaných profesních kvalifikacích. Odborník se zde může seznámit s obsahem kvalifikačních a hodnotících standardů v rámci jejich členění na profesní kvalifikace, školní obory a úplné profesní kvalifikace. Lze se dočíst i o potřebách uchazečů, požadavcích, které na ně mohou klást zaměstnavatelé. V této složce se pak při zjišťování podrobnějších

---

¹ <http://www.novinky.cz/kariera/294673-pracovni-trh-preje-lidem-se-vzdelanim.html>

² www.narodni-kvalifikace.cz

informací zobrazuje stránka Národního ústavu pro vzdělávání, který se zabývá poradenstvím a dalším vzděláváním pedagogických pracovníků.

Třetí složka je věnována pro autorizované osoby. Ta přináší potřebné informace o podmínkách autorizace, autorizovaných osobách a orgánech, které autorizaci provádí. Jsou zde také popsány podmínky a požadavky k realizaci samotné zkoušky. K nalezení jsou i formuláře Protokolu o zkoušce a Záznam o průběhu zkoušky.

V části určené především pro zaměstnavatele jsou uvedeny kvalifikační standardy k různým oborům pracovních činností. Zaměstnavatelé si zde mohou ověřit, zda jsou uchazeči o práci v jejich firmě dostatečným způsobem připraveni na pozici, kterou mají zaujmout a jaká by měli mít potřebná osvědčení.

Celá databáze má obsahovat 415 nejrůznějších profesních a úplných kvalifikací, avšak konkrétně rekvalifikační obor Kadeřník, ve kterém vzděláváme mimo jiné i dospělé studenty, v této databázi Národní soustavy kvalifikací^{1[12]} stále zpracován a uveden není. Z tohoto důvodu se musí školy, které tento obor vyučují, orientovat podle osnov pro žáky denního studia. Tím pádem neexistuje žádný oficiální souhrn a přehled požadavků na absolventy tohoto rekvalifikačního oboru, a je proto na škole samotné, jak bude závěrečná zkouška těchto rekvalifikantů probíhat a vypadat.

V další části této práce je předložena ukázka návrhu na zavedení rekvalifikačního oboru Kadeřník do databáze Národní soustavy kvalifikací^{2[12]}.

---

¹ www.narodni-kvalifikace.cz

² tamtéž

6.1. Rekvalifikační obor Kadeřník v Národní soustavě kvalifikací

K březnu 2013, kdy byla tato práce vytvářena, nebyl rekvalifikační obor Kadeřník dosud uveden v seznamu 366 zpracovaných standardů profesních kvalifikací. V této kapitole je vytvořen vlastní návrh na doplnění tohoto rekvalifikačního oboru do Národní soustavy kvalifikací^{1[12]}.

Použité členění odpovídá způsobu zpracování jiných oborů v celé soustavě tak, aby zapadlo do již používaného systému.

Rekvalifikační obor Kadeřník by se nacházel ve složce Osobní a provozní služby. Tato složka odkaz na tento obor sice již obsahuje, avšak při jejím otevření se objeví pouze odkaz na Národní soustavu povolání, jelikož tento obor pro Národní soustavu kvalifikací^{1[12]} ještě nebyl zpracován.

Celý oddíl by byl dále rozdělen podle Kvalifikačních a Hodnoticích standardů a dále by byly uvedeny další doplňující informace. Jednotlivé složky by vypadaly takto:

Kvalifikační standard

Kvalifikační standard obsahuje jednotlivé složky požadavků na studujícího. Pod jednotlivými požadavky na odbornou způsobilost se pak zobrazí kritéria, kterými se způsobilost hodnotí a ověřuje. Podrobnější informace se nachází v hodnotícím standardu.

Hodnotící standard

V hodnotícím standardu budou uvedena detailně veškerá kritéria, kterými je hodnocena a ověřována způsobilost studenta. V další části je uveden konkrétní návrh některých požadavků.

---

¹ www.narodni-kvalifikace.cz

6.2. Návrh na vytvoření závěrečných zkoušek oboru Kadeřník

Tato kapitola zpracovává vlastní návrh podoby začlenění rekvalifikačního oboru kadeřník do Národní soustavy kvalifikací^{1[12]}, a sice ve stejné formě, v níž jsou zobrazeny ostatní obory.

Kadeřník

(69 - 51-H /01)

Skupina oborů: Osobní a provozní služby

Povolání: Kadeřník

Úplnou profesní kvalifikaci Kadeřník (kód: 69-51-H/01) lze složit po předložení osvědčení o získání následujících profesních kvalifikací:

- Péče o vlasy
- Péče o vlasy a vlasovou pokožku
- Stříhání vlasů
- Chemické úkony

➤ **Péče o vlasy a vlasovou pokožku**

Přípravky pro péči a vlasovou pokožku, fixační produkty, prodej přípravků

Kritéria hodnocení | Způsob ověření

- Vlasová diagnostika (určení typu vlasů, stupně poškození). | Praktické předvedení
- Bylinné oplachy, intenzivní kúry, pěnové kúry, oleje na vlasy, vlasové vody a tonika. | Praktické předvedení

---

¹ www.narodni-kvalifikace.cz

- Fixační produkty – tužidla, gely, vosky, krémy, spreje, laky na vlasy. | Praktické předvedení
- Doporučení vhodného kadeřnického přípravku na daný typ vlasů. | Praktické předvedení

Poradenství a prodej

Kritéria hodnocení | Způsob ověření

- Poradenství a prodej. Doporučení či prodej vhodného kadeřnického přípravku na daný typ vlasů. | Praktické předvedení
- Verbální a neverbální komunikace, vzhled kadeřníka, přístup k profesi kadeřníka, postoj k zákazníkům, chování kadeřníka. | Praktické předvedení
- Objednávání zákazníků dle délky trvání kadeřnického úkonu. | Ústní ověření
- Kartotéka zákazníka (zaznamenání provedeného úkonu, délka trvání úkonu, použitý materiál). | Ústní ověření

Mytí vlasů

Kritéria hodnocení | Způsob ověření

- Posouzení vlasů a vlasové pokožky. | Praktické předvedení
- Přípravky pro mytí vlasů a vlasové pokožky. | Praktické předvedení
- Praktický postup mytí vlasů, speciální způsoby mytí vlasů. | Praktické předvedení
- Masáž pokožky hlavy. | Praktické předvedení

Dodržování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Kritéria hodnocení | Způsob ověření

- Dodržování hygienických předpisů a zásad osobní hygieny. | Praktické předvedení
- Uvést nezbytné materiální a technické vybavení kadeřnické provozovny a vysvětlit náležitosti provozního řádu. | Ústní ověření
- Prokázat znalosti požární poplachové směrnice. | Ústní ověření

- Popsat optimální hygienické podmínky při obsluze zákazníka (vhodná teplota místnosti, osvětlení provozovny, větrání provozovny, bezpečné křeslo, mycí mísa, hygiena pracovních pomůcek). | Ústní ověření
- Popsat poskytnutí základů první pomoci (dle pravidel vybavení lékárníčky). | Ústní ověření

Kalkulace úkonu a vystavení účtenky

Kritéria hodnocení | Způsob ověření

- Určení spotřebovaného materiálu, energie a ohodnocení provedené práce. | Ústní ověření
- Sestavení a orientace v ceníku poskytovaných služeb. | Praktické předvedení
- Vystavení účtenky. | Praktické předvedení

Skladování, likvidace a používání kadeřnických přípravků, pomůcek a nástrojů

Kritéria hodnocení | Způsob ověření

- Vysvětlit zásady skladování a používání kadeřnických přípravků, pomůcek a přístrojů podle jejich charakteru v souladu s hygienickými normami. | Ústní ověření
- Vysvětlit způsoby dodržování bezpečné likvidace přípravků. | Ústní ověření
- Skladování a používání čistého prádla (vhodný způsob údržby). | Ústní ověření

➤ Stříhání vlasů

Nástroje a pomůcky ke stříhání vlasů

Kritéria hodnocení | Způsob ověření

- Nůžky na vlasy - rozdělení, popis nůžek a vlastnosti kvalitních nůžek na vlasy. Tvary nůžek. | Ústní ověření

- Efilační nůžky a britvy, seřezávače. | Ústní ověření
- Strojky na stříhání vlasů. | Ústní ověření
- Čištění a péče o náradí. | Praktické předvedení

Základní tvary účesů

Kritéria hodnocení | Způsob ověření

- Směr a růst vlasů. | Ústní ověření
- Objem vlasů. | Ústní ověření
- Tloušťka vlasů. | Ústní ověření
- Rozdělení vlasů. | Ústní ověření

Základní znalosti o střihu vlasů

- Trojrozměrnost při zhotovování a plánování účesů. | Praktické ověření
- Rovné linie, zahnuté linie. | Ústní ověření
- Tvary. Směr a průběh linií. | Ústní ověření
- Symetrie a asymetrie. | Ústní ověření
- Kontrast. | Ústní ověření
- Další principy účesů. | Ústní ověření

Základní techniky stříhání vlasů

- Suché a mokré stříhání. | Praktické předvedení
- Tupý střih. | Praktické předvedení
- Efilační techniky. | Praktické předvedení

Základní tvary střihů

- Doporučit zákazníkovi vhodný účes (volba účesu podle tvaru obličeje, přizpůsobení kosmetickým vadám, věku, povolání zákazníka). | Praktické předvedení

- Dámské střihy. | Praktické předvedení
- Pánské střihy. | Praktické předvedení
- Dětské střihy. | Praktické předvedení
- Sestřihávání vlasů. | Praktické předvedení
- Střihání vlasů s přihlédnutím k různým zvláštnostem. | Ústní ověření
- Kontrola účesů, kontrola stejnoměrnosti. Kontrola v zrcadle. | Praktické ověření
- Uvedení nutnosti na své další sebevzdělání, zjišťování nových trendů, technologických postupů. | Slovní vysvětlení

➤ **Krátkodobé účesy**

Vodová ondulace

Kritéria hodnocení | Způsob ověření

- Techniky vodové ondulace. | Praktické předvedení
- Pokládání vlna. | Praktické předvedení
- Kroužkování. | Praktické předvedení
- Natáčení vlasů na natáčky. | Praktické předvedení
- Techniky foukání. | Praktické předvedení

Úprava vlasů pomocí ondulačního železa

Kritéria hodnocení | Způsob ověření

- Techniky ondulování vlasů pomocí ondulačních želez. | Praktické předvedení
- Spirálové natáčení vlasů. | Praktické předvedení
- Narovnávání vlasů pomocí ondulačního železa. | Praktické předvedení

Společenské účesy

Kritéria hodnocení | Způsob ověření

- Techniky práce na náročném účesu. | Praktické předvedení

- Tupírování vlasů. | Praktické předvedení
- Podložky do účesů, ozdoby do účesů. | Praktické předvedení

➤ **Chemické úkony**

Barvení vlasů

Kritéria hodnocení | Způsob ověření

- Připravit pracoviště na obsluhu zákazníka | Praktické předvedení
- Oslovit zákazníka a snažit se pochopit jeho požadavky | Praktické předvedení
- Určit předběžnou cenu kadeřnického úkonu | Praktické předvedení
- Dodržet posloupnost prací a časový harmonogram | Praktické předvedení
- Dlouhodobé a krátkodobé barvení. | Ústní ověření
- Připravit vhodný materiál a pomůcky pro zadanou práci | Praktické předvedení
- Připravit k obsluze vhodná technologická zařízení pro daný účel | Praktické předvedení
- Barvení odrůstajících vlasů. | Praktické předvedení
- Barvení celých vlasů. | Praktické předvedení
- Kartotéka zákazníka (zaznamenání provedeného úkonu, délka trvání úkonu, použitý materiál) | Ústní ověření
- Dodržování bezpečnostních a hygienických zásad. | Praktické ověření

Odbarvování vlasů

Kritéria hodnocení | Způsob ověření

- Připravit pracoviště na obsluhu zákazníka | Praktické předvedení
- Dodržet posloupnost prací a časový harmonogram | Praktické předvedení
- Test citlivosti pokožky. | Praktické předvedení
- Dávkování přípravků, určování koncentrace peroxidu vodíku. | Praktické předvedení
- Odbarvování odrůstajících vlasů. | Praktické ověření

- Odbarvování celých vlasů. | Praktické předvedení
- Stahování oxidačního barviva z vlasů. | Praktické předvedení
- Odbarvovací lázeň. | Praktické předvedení
- Ošetření vlasů po odbarvení. | Praktické předvedení
- Dodržování bezpečnostních a hygienických pravidel. | Praktické ověření

Chemická preparace

Kritéria hodnocení | Způsob ověření

- Připravit pracoviště na obsluhu zákazníka. | Praktické předvedení
- Test citlivosti pokožky. | Praktické předvedení
- Technologické postupy při chemické preparaci. | Praktické předvedení
- Ošetření vlasů před chemickou preparací. | Praktické ověření
- Způsoby natáčení vlasů. | Praktické předvedení
- Dodržování bezpečnostních a hygienických pravidel. | Praktické ověření

Melírování vlasů

Kritéria hodnocení | Způsob ověření

- Dodržování předepsaných technologických postupů (zkouška citlivosti a reakce na vybrané chemické přípravky). | Praktické předvedení
- Orientace ve vlasovém vzorníku. | Praktické předvedení
- Druhy melírů, volba použité metody. | Praktické předvedení
- Vhodná manipulace s nářadím. | Praktické předvedení
- Dodržování bezpečnostních předpisů, ochrana oděvu zákazníka. | Praktické předvedení

Pokyny k realizaci zkoušky

Zkoušející informuje, jaké doklady je třeba předložit k ověření totožnosti tak, aby zkouška proběhla v souladu s platnými právními předpisy.

Před zahájením vlastní zkoušky musí být uchazeč seznámen s pracovištěm a s požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) a požární ochrany (PO).

Autorizovaná osoba poskytne uchazeči všechny pomůcky a vybavení, které jsou nutné k vykonání zkoušky. Případně ho informuje o tom, jaké věci si má s sebou přinést (oblečení, přezůvky...) a zejména o nutnosti přivést si vhodné modely či písemné podklady.

Zkouška ověřuje schopnost uchazeče jednat s klientem, provést diagnostiku jeho vlasů, provést zadaný kadeřnický úkon.

Výsledné hodnocení

Zkoušející hodnotí uchazeče zvlášť pro každou kompetenci a výsledek zapisuje do záznamu o průběhu a výsledku zkoušky. Výsledné hodnocení pro danou kompetenci musí znít „splnil“ nebo „nesplnil.“ Výsledné hodnocení zkoušky zní buď „vyhověl“, pokud uchazeč splnil všechny požadavky, nebo „nevyhověl“, pokud některý požadavek nesplnil. Při hodnocení „nevyhověl“ uvádí zkoušející vždy odůvodnění, které uchazeč svým podpisem bere na vědomí. Neúspěšný student pak opakuje celou zkoušku v opravném termínu.

Počet zkoušejících

Zkouška probíhá před zkušební komisí složenou ze tří členů, kteří jsou autorizovanou fyzickou osobou s autorizací pro příslušnou profesní kvalifikaci nebo autorizovaným zástupcem autorizované podnikající fyzické nebo právnické osoby s autorizací pro příslušnou profesní kvalifikaci.

Požadavky na odbornou způsobilost autorizované osoby, resp. autorizovaného zástupce autorizované osoby

Autorizovaná osoba, resp. autorizovaný zástupce autorizované osoby musí splňovat tyto požadavky:

- Střední vzdělání s výučním listem v oboru vzdělání Kadeřník/kadeřnice + střední vzdělání s maturitní zkouškou, alespoň 5 let odborné praxe v oblasti kadeřnických služeb a v posledních dvou letech min. rok pracovat v oboru
- Doplnkové pedagogické minimum
- Bezúhonnost

Další požadavky

Autorizovaná osoba musí být schopna organizačně zajistit zkušební proces včetně vyhodnocení a vydání jednotného osvědčení (stačí doložit čestným prohlášením).

Žadatel o udělení autorizace prokazuje splnění požadavků na odbornou způsobilost předložením dokladu nebo souboru dokladů o získání odborné způsobilosti autorizujícímu orgánu nebo jiným postupem stanoveným autorizujícím orgánem.

Nezbytné materiální a technické předpoklady pro provedení zkoušky

Pro zajištění zkoušky podle tohoto hodnotícího standardu je třeba mít k dispozici provozovnu schválenou příslušnými úřady, splňující materiální a technické vybavení k provozování kadeřnických služeb. Zkoušející je povinen na vyzvání tyto doklady předložit.

7. Závěr

Tato bakalářská práce vychází ze studia odborné literatury, která se zabývá tematikou vzdělávání dospělých osob. Podle této literatury jsou v teoretické části popisovány didaktické principy, formy a metody, které jsou využívány pro výuku dospělých studentů.

Praktická část bakalářské práce zpracovává dotazník, zadaný stu dospělých, kteří se věnují nějaké formě dalšího vzdělávání. Ve formě grafického znázornění jsou vyhodnoceny poznatky získané z odpovědí na jednotlivé otázky, týkajících se zejména postojů dospělých, kteří se z různých důvodů ke studiu rozhodli.

Závěrečný oddíl práce byl věnován projektu MŠMT - Národní soustavě kvalifikací^{1[12]}, který obsahuje přehled existujících oborů, sloužících k doplnění kvalifikace. Autorkou byla zpracována podoba začlenění rekvalifikačního oboru Kadeřník do této soustavy kvalifikací, jelikož uvedený obor, v němž autorka sama pracuje, v tomto projektu stále zpracován není.

Cílem a přínosem této bakalářské práce bylo vytvořit přehled motivací a bariér dospělých osob ke studiu, a rovněž vytvoření návrhu na začlenění rekvalifikačního oboru Kadeřník do Národní soustavy kvalifikací^{1[12]}, z něhož mohou čerpat studenti i vyučující na ostatních školách.

---

¹ www.narodni-kvalifikace.cz

8. Seznam literatury

1. BARTÁK, Jan. *Jak vzdělávat dospělé*. 1. vyd. Alfa, 2008, 197 s. ISBN 978-80-87197-12-7
2. EGER, Ludvík. *Technologie vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2005, 171 s. ISBN 80-704-3398-1.
3. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Bratislava, Univerzita Komenského 1999, 207 s. ISBN 80-85931-79-6
4. MAREŠ, Jiří, ČÁP, Jan. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007. 656 s. ISBN 978-80-7367-273-7
5. MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých: o vzdělávání dospělých v České republice*. 1. vyd. Editor Milada Rabušicová, Ladislav Rabušic. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9
6. PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. 5.vyd.Praha: Portál, 2008, 380 s. ISBN 978-80-7367-427-4
7. PLAMÍNEK, Jiří. *Vzdělávání dospělých: průvodce pro lektory, účastníky a zadavatele*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 318 s. ISBN 978-802-4732-350.
8. PROCHÁZKA, Miroslav, SOMR, Miroslav. *Kapitoly z didaktiky vzdělávání dospělých*. 1.vyd. V- Studio,s.r.o. České Budějovice 2007, 97 s. ISBN 978-80-254-1919-9
9. RABUŠICOVÁ, Milada, RABUŠIC, Ladislav. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. 1. vyd. Editor Milada Rabušicová, Ladislav Rabušic. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 339 s. ISBN 978-80-210-4779-2
10. SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. 2.vyd. Grada Publishing,a.s. Praha 2011, 328 s. ISBN 978-80-247-1821-7
11. <http://www.novinky.cz/kariera/294673-pracovni-trh-preje-lidem-se-vzdelanim.html>
12. www.narodni-kvalifikace.cz

VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH – ANONYMNÍ DOTAZNÍK

(zakroužkujte, prosím, Vámi zvolenou odpověď nebo odpovědi)

1. *Jste*

- muž
- žena

2. *Jaký je Váš věk?*

- do 25 let
- 26 – 35 let
- 36 – 45 let
- 46 – 55 let
- 56 let a více

3. *Váš současný rodinný stav je:*

- ženatý /vdaná
- svobodný/á
- rozvedený/á
- vdovec/vdova

4. *Jaké je Vaše dosavadní nejvyšší dosažené vzdělání?*

- nedokončené základní
- základní
- vyučen/a
- střední škola s maturitou
- vyšší odborné
- vysokoškolské

5. *Jaké zaměření mělo Vaše předchozí vzdělání?*

- finančnictví
  - služby
  - obchod, prodej
  - technické obory
  - zdravotnictví
  - zemědělství
  - jiné – uveďte:
-

6. *Nalezl/a jste v oboru, pro který jste se vzdělával/a, uplatnění?*

- ano
- ne

7. *V oboru, pro který jste se vzdělával/a, jste pracoval/a (pracujete):*

- méně než 1 rok
- do 5 let
- 6 – 10 let
- 11 – 20 let
- 21 let a více
- vůbec nepracoval/a

8. *Vaše současné ekonomické postavení je:*

- zaměstnán/a
- soukromě podnikám
- nezaměstnaný/á
- studující
- důchodce/ důchodkyně
- rodičovská dovolená
- v domácnosti
- jiné – uveďte: _____

9. *Vaše současné vzdělávání má být dokončeno:*

- certifikátem, odbornou zkouškou
- výučním listem
- maturitním vysvědčením
- titulem „diplomovaný specialista“
- bakalářským diplomem
- magisterským/ inženýrským diplomem

10. *Co Vás vedlo k tomu dále se vzdělávat?*

- ztráta zaměstnání a vlastní snaha nalézt uplatnění
- nabídka Úřadu práce
- snaho o zvýšení společenské prestiže
- zájem o obor
- motivace možným vyšším finančním ohodnocením
- doporučení zaměstnavatele
- nespokojenost s dosavadním zaměstnáním
- podnět od lidí z mého okolí
- nutnost zvýšení kvalifikace

11. *Navazuje Vaše současné studium na Váš předchozí obor?*

- ano
- ne

12. Druh financování Vašeho současného studia:

- bezplatné
- hradím si sám/a
- hradí zaměstnavatel
- hradí Úřad práce
- hradí má rodina atd.

13. Byly ve Vašem životě překážky, které Vám znemožňovaly věnovat se studiu dříve?

- nemoc
  - finance
  - rodina
  - nesouhlas zaměstnavatele
  - pracovní vytížení
  - žádné překážky
  - jiné – uveďte:
-

14. Se současným způsobem vzdělávání jsem:

- spokojen/a velmi
- spokojen/a částečně
- nespokojen/a

15. Jste přesvědčen/a o tom, že po dokončení studia najdete nové uplatnění?

- udržím si stávající pozici
- najdu si nové zaměstnání
- zřejmě nenajdu uplatnění nebo velmi obtížně
- jsem si vědom nutnosti pokračování v dalším studiu

16. Pociťujete při svém současném studiu pochopení a motivaci blízkého okolí?

- ano, plná podpora
- částečná podpora
- nesouhlas okolí

17. Vyskytly se během studia ve Vašich dovednostech a schopnostech nějaké nečekané překážky?

- nižší schopnost koncentrace
  - neprůbojnost
  - neočekávaná potřeba zvýšené domácí přípravy
  - neochota zaměstnavatele umožnit pravidelné studium v pracovní době
  - problém skloubit studium s rodinným životem
  - těhotenství
  - nemoc
  - žádné překážky se nevyskytly
  - jiné – uveďte:
-

18. *Uvažujete z nějakého důvodu o ukončení nebo přerušení studia*

- ano
- ne

Děkuji za vyplnění dotazníku. Zjištěné výsledky budou použity pro bakalářskou práci zabývající se problematikou vzdělávání dospělých.

Kamila Kubelová

3. ročník

Učitelství odborných předmětů

PF JČU